

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Svatý Václav v česko-německém potýkání během
miléniových oslav roku 1929**

Jaroslava Váňová

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Svatý Václav v česko-německém potýkání během
miléniových oslav roku 1929**

Jaroslava Váňová

Vedoucí práce:

Mgr. Karel Šima, Ph.D.

Centrum pro studium vysokého školství, v.v.i.

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, červen 2012

Obsah

1. ÚVOD	5
2. SITUACE ČESKO-NĚMECKÝCH VZTAHŮ V PRVNÍ ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLICI	7
3. MILÉNIOVÉ OSLAVY ROKU 1929	17
4. ANALÝZA ČESKÉHO TISKU	24
5. ANALÝZA NĚMECKÉHO TISKU	38
6. ZÁVĚR	45
7. SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ	47
8. RESUMÉ	49

1. ÚVOD

Tématem této práce jsou svatováclavské oslavy, které se konaly na podzim roku 1929. Hlavním cílem práce je analýza odlišných pohledů na oslavy u Čechů a Němců. Tohoto cíle bude dosaženo prostřednictvím analýzy dobového tisku z roku 1929. V Národní knihovně ČR jsou v tištěné podobě k dispozici deníky *Československá republika* a *Rudé právo*. Ve formě mikrodokumentu jsou v Národní knihovně ČR listy *České slovo*, *Právo lidu*, *Venkov* a *Přítomnost*. V Knihovně národního muzea jsou k dispozici deníky *Lidové listy*, *Lidové noviny*, *Národní listy*, *Národní osvobození*. Z německých listů jsou zde k dispozici všechny listy kromě deníku *Deutsche Presse*, který je dostupný ve Vědecké knihovně v Olomouci. Práce se snaží pokrýt hlavní česky a německy vycházející tiskoviny. Z českého tisku byl vybrán jak tisk vládních i opozičních stran. Pokryt bude také nezávislý tisk. Výběr periodik obsahuje noviny z levé i pravé části politického spektra. Z německého tisku byly vybrány nejdůležitější listy, které v Československu v němčině vycházely.

Kromě dobových pramenů bude použita i současná odborná literatura. Na odborné literatuře budou postaveny kapitoly o česko-německých vztazích a o průběhu miléniových oslav. Odborné knihy jsou k dispozici ve veřejných knihovnách. Nejpodrobněji se oslavami zabývá Petr Placák ve své knize o miléniu. Popisuje průběh oslav, český i německý dobový tisk. Placákova kniha je v současnosti nejpodrobnější, v České republice dostupná, odborná literatura o tématu oslav. Kniha Pavly Obrazové a Jana Vlka *Maior Gloria: Svatý kníže Václav* ukazuje vývoj svatováclavské úcty v českých zemích. Stručně zmiňuje i miléniové oslavy. Dílo Jiřího Hošny o druhém životě svatého Václava je pro tuto práci spíše okrajovým zdrojem. Kniha oslavy lehce zmiňuje, ale jelikož jí jde spíše o rozbor svatováclavských legend, není pro práci nejdůležitější. Pro část o česko-německých vztazích bude důležitým zdrojem série tří knih Zdeňka Kárníka, v níž autor podrobně rozebírá dějiny první československé republiky.

Práce je členěna do šesti kapitol. Po úvodu bude druhá část práce, nazvaná situace česko-německých vztahů v první československé republice, popisovat vývoj vztahů dvou sousedských národů po dobu trvání první republiky. Kapitola se pokusí nastínit nesnadné začátky mnohonárodnostního státu. Cílem této části práce je poukázat

na problémy, které se v česko-německých vztazích projevovaly téměř po celou dobu republiky a zasáhly i do dění kolem miléniových oslav.

Třetí kapitola pojedná o průběhu miléniových oslav. Před popisem slavnostních akcí se třetí část práce bude krátce zabývat tím, zda se tisícileté výročí slavilo ve správný rok. Dodnes se mezi odborníky, jejichž názory a argumenty budou krátce představeny, vedou spory, zda kníže Václav zemřel roku 929 nebo 935. Po popisu subjektů, které se podílely na organizování oslav, bude následovat přehled průběhu oslav nejen v miléniovém týdnu.

Čtvrtá kapitola zanalyzuje názory na oslavy několika českých periodik. Pro tento cíl je vybráno široké spektrum dobového tisku. Bude rozebírán jak vládní tisk, tak opoziční a nezávislý tisk. Analýza těchto periodik tak ukáže, jak moc se lišily pohledy na oslavy mezi různými skupinami obyvatel. Pozornost bude věnována společným charakteristikám oslav, které v českém tisku převládaly.

Pátá kapitola část práce má obdobný cíl jako čtvrtá s tím rozdílem, že tentokrát půjde o zkoumání názorů německy psaných novin, které v Československu vycházely pro německy hovořící část obyvatel. Stejně jako československé, tak i německé noviny budou reprezentovány několika listy, která byly spojené s konkrétními stranami i novinami považované dobově za nezávislé.

V závěru se pokusím interpretovat základní rysy obrazu miléniových slavností v tisku. Cílem bude hledat shody a rozdíly mezi českými a německými novinami a jejich možná vysvětlení. Kromě výše zmíněných částí bude práce zahrnovat také obsah, seznam literatury a pramenů, resumé.

2. SITUACE ČESKO-NĚMECKÝCH VZTAHŮ V PRVNÍ ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLICE

Češi se po staletí vypořádávali s Němci. Již ve středověku se museli vyrovnat s formální příslušností českých zemí ke Svaté říši římské, v níž byly dominantní německé oblasti. Později jsme se jako obyvatelé habsburské monarchie vypořádávali s rakouskou monarchií. Naše příslušnost k rakouskému mocnářství se stala postupem času pro český lid samozřejmou. Lidé si na ni zvykli. Tuto dlouhotrvající vazbu přerušila první světová válka, která nasměrovala naši pozornost severněji. Zejména čeští Němci tak měli po delší době možnost uspořádat vztahy s Čechy ve svůj prospěch a ovládnout středoevropský prostor. Čechům první světová válka zhatila naděje na česko-rakouské vyrovnání. Válka rozdělila českou politickou scénu na dva tábory. První byl k rakouské monarchii loajální. Druhý tábor autoritu Rakouska zpochybňoval¹. Záporný vztah ke katolické Habsburské říši se po válce projevoval například tím, že se mnoho lidí odklonilo od katolické církve. Po vzniku Československa ji opustilo přes 30% českých gymnaziálních pedagogů. Němečtí kolegové tak většinou nečinili².

Válka, která skončila porážkou centrálních mocností, tedy i rakouského císařství, skončila i rozpadem císařství. To se rozpadlo na několik nových států. Mezi nimi bylo i Československo. Období mezi lety 1918-1938 označujeme jako první československou republiku. První republika měla, stejně jako spousta jiných nově vzniklých států, problém, který se projevoval v tom, že československá parlamentní demokracie byla založena na vůli většiny a narážela na opozici menšiny. V naší republice to byla jazyková menšina-Němci a lze říci, že i Slováci³. Dnes jsme zvyklí myslet si, že Československo vzniklo díky pražské revoluci z 28. října 1918. Vidíme hlavně „muže 28. října- Rašína, Soukupa, Švehlu a další. Toto vnímání je poněkud zjednodušený pohled, který opomíjí události předchozích měsíců, které měly na vznik našeho státu nemalý vliv⁴.

¹ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 19.

² SEIBT, F.: *Německo a Češi: Dějiny jednoho sousedství uprostřed Evropy*, Praha 1996, s.262.

³ SEIBT, F.: *Německo a Češi: Dějiny jednoho sousedství uprostřed Evropy*, Praha 1996, s. 261.

⁴ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 33.

Česko-německé vztahy rozhodně nezklidnilo vyhlášení samostatného československého státu. 28. října vyhlásili Rašín a další osobnosti samostatný stát v Praze. Již den poté se ve Vídni sešli němečtí poslanci z Čech. Ti vytvořili samostatný německý útvar v rámci Československa. Vznikla německá provincie Deutschböhmen. V jejím čele stál Rudolf Lodgman. Josef Seliger byl jeho zástupcem. Orgány správy provincie sídlily v Liberci. Tato provincie sympatizovala s Rakouskem. V Československu vznikly i další německé provincie. Na konci října 1918 vznikla provincie Sudetenland. V jejím čele byl Robert Freissler. Sudetenland spojovala Němce na Moravě a ve Slezsku. Na Moravě existovala další provincie, a to Deutschsüdmähren. Němci, kteří žili na Šumavě, vyhlásili provincii Böhmerwaldgau. Všechny tyto provincie měly společný cíl. Tím bylo odtržení od Československa a připojení k Německu⁵. Tyto události pochopitelně vzbudily pozornost představitelů československého Národního výboru. Jednání s Lodgmanem a Seligerem ale selhalo. Požadavky provincií se stupňovaly. Československo proto za pomoci dohodových vojsk obsadilo centra německých provincií. Bývalé provincie byly opět součástí Československa. Bývalí čelní představitelé provincií pokračovali ve svých aktivitách v zahraničí, zejména ve Vídni⁶.

Další událost z prvních československých let, která výrazně ovlivnila česko-německé vztahy, nastala 4. března 1919. Na jaře roku 1919 němečtí sociální demokraté vyhlásili ve velkých městech generální stávkou. Tu provázely demonstrace. Němci vykřikovali i hesla cílená proti Československu. Demonstrace skončila tragédií. Českoslovenští vojáci neustáli situaci a začali střílet do demonstrantů. 54 demonstrantů nepřežilo. Němečtí nacionalisté měli každý další 4. březen důvod k nacionalistickým akcím. Při příležitosti výročí této události dávali najevo svůj názor na Československo⁷. Událostem ze 4. března předcházela špionážní aféra s německým generálním konzulem von Gebssattlem. Ten byl ze země vykázán. I tato událost vyvolala demonstrace. Demonstrovalo se proti Němcům, ale také se Němcům podpora vyjadřovala. Na Kladně se v reakci na 4. březen i předešlé události konala demonstrace vyjadřující nesouhlas s vládním omezováním svobody. Postoje Čechů k jednání s Němci byly tedy velmi

⁵ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 37-38.

⁶ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 41-42.

⁷ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 43.

různorodé. Rok 1919 skončil pro Němce politicky úspěšně. Uspěli v řadě komunálních voleb v Československu⁸.

Československo bylo již od svého vzniku mnohonárodnostním státem. Žili zde samozřejmě Češi a Slováci, dále pak Němci, Poláci a také židovská menšina. Němci byli národnostní menšinou, která rozhodně nebyla zanedbatelná. Výsledky sčítání lidu z roku 1921 ukázaly, že v Československu žilo více Němců než Slováků. Rozdíl byl mezi počtem Němců v Čechách a na Moravě. V Čechách jich bylo více. Osidlovali souvislá příhraniční území. Naopak na Moravě byli Němci rozdrobeni do více jazykových center. Mnoho Němců žilo například v Brně či Olomouci⁹. Velký počet německých obyvatel v Československu umožňoval tomuto velkému národu aktivní zapojení do veřejného života.

Němci se již od vzniku našeho státu zapojovali do politiky. Vytvářeli německé politické strany. Nejznámější je DNSAP¹⁰. Tato v Čechách působící varianta NSDAP byla stranou nacionalistickou a silně protižidovskou. Vznikla také strana DNP¹¹, která slučovala mnohá nacionalistická hnutí. Obě tyto strany byly silně protičeskoslovenské. DSAP¹² pak byla německou variantou sociální demokracie. Němci zde založili také stranu DCVP¹³, která spojovala německé katolíky. BdL¹⁴ zase zastupovala německé agrárníky¹⁵. Působení těchto stran v Československu mělo nepochybně velké důsledky. Německé strany zaznamenaly úspěch už v prvních volbách do Národního shromáždění v roce 1920. Výrazně uspěla sociálnědemokratická dělnická strana. Ta byla v českých zemích druhá. Uspěl také svaz zemědělců. V kampani před těmito volbami se národnostní rozdíly neprojevíly tak jak v pozdějších kampaních¹⁶. Česko-německé vztahy byly po těchto volbách narušeny hospodářskou událostí. Stát znárodnil dráhu mezi Teplicemi a Ústím nad Labem, kterou dosud vlastnili Němci. V období po volbách

⁸ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 68-71.

⁹ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 88-89.

¹⁰ Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei.

¹¹ Deutsche Nationalpartei.

¹² Deutsche sozialdemokratische Arbeiterpartei in der Tschechoslowakischen Republik.

¹³ Deutsche christlichsoziale Volkspartei.

¹⁴ Bund der Landwirte.

¹⁵ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 92-93.

¹⁶ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 123-126.

se také stále častěji objevovala myšlenka spolupráce s Němci na vládní úrovni¹⁷. V tomto období se také uvažovalo o návrhu prezidenta Masaryka zřídit funkci ministra pro německé záležitosti. Prezident s touto myšlenkou přišel již krátce po konci války. Pro tuto funkci byl ideální znalec mezinárodního práva Josef Redlich. Tento návrh ale nebyl realizován¹⁸. Je otázka, zda by tento ministr dokázal zlepšit česko-německé vztahy nebo by byl jen úředníkem.

Československo bylo od druhé poloviny 20. let stabilizovaným státem. Riskantní záměr vytvořit nový stát uprostřed Evropy se jevil úspěšným. Československo se začalo ve 20. letech v zahraniční politice orientovat na spolupráci s Francií, která chtěla našeho západního souseda co nejvíce oslabit. Tato spolupráce náš vztah s Německem nevylepšila¹⁹. Německo, které mělo před válkou nejsilnější armádu v Evropě, se ve 20. letech stále vyrovnávalo s důsledky války. Platba válečných reparací Němce pochopitelně štvala. Přesto bylo Německo konkurenceschopnější než Československo. Ekonomicky Německu pomohly peníze, které jim poskytly Velká Británie a USA v rámci tzv. Dawesova plánu. Větší ekonomické problémy postihly Německo až ve 30. letech. Německo přestalo v roce 1931 splácet reparace. Tento krok ho měl zachránit před totálním finančním kolapsem²⁰. Němce naštvalo také to, že náš francouzský spojenec vtrhl roku 1923 do Porúří²¹. Proti této události protestoval německý premiér a pozdější ministr zahraničí Gustav Stresemann. Stresemann se zasloužil na konferenci v Locarnu, která se konala v roce 1925, o přijetí tzv. Rýnského paktu. Ten garantoval neměnnost západních hranic Německa. Naprosto ale opomíjel hranice s Československem. Locarnská konference tak posílila mezinárodní pozici Německa. Československou naopak oslabila. Němci na konferenci vznesli své stížnosti na jejich situaci v Československu²².

¹⁷ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 223.

¹⁸ SEIBT, F.: *Německo a Češi: Dějiny jednoho sousedství uprostřed Evropy*, Praha 1996, s. 262.

¹⁹ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 347-348.

²⁰ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha 2002, s. 24.

²¹ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 353-359.

²² KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 361-365.

Na československé politické scéně 20. let se pro Němce objevila nová výzva, volby do poslanecké sněmovny. Názor některých Němců na Československo se od 20. let změnil. Německá demokratická strana svobody byla dokonce pro spolupráci s Čechy a Slováky na vládní úrovni. Volby se měly původně konat roku 1926, ale vzhledem k sociálním nepokojům se konali již v roce 1925. Myšlenka společné kandidátní listiny německých stran selhala. Ve volbách uspěly samostatně jen svaz spojující zemědělnce a sociálnědemokratická dělnická strana²³. Ve dvacátých letech se konaly ještě jedny volby, a to v roce 1929. Stejně jako předchozí volby byly předčasné. Tyto volby se konaly na počátku období, kdy Československo mělo nejlepší léta za sebou a nejtěžší chvíle před sebou. Německý pohled na Československo se zradikalizoval. Přiklonil se více k nacionalismu. Československo očekávalo, kdy se u něj projeví světová hospodářská krize. Ta zasáhla náš stát výrazněji až od roku 1930. Volby v nelehké době vyhrála opět agrární strana. Německé strany uspěly přibližně stejně jako před 4 lety²⁴. Na svůj největší úspěch si musely ještě pár let počkat.

Česko-německé vztahy výrazně ovlivnily důsledky ekonomické krize v Německu. Hospodářské problémy Německa negativně ovlivnily náladu Němců. Mnozí z nich se stali ještě většími nacionalisty. Krize se stala živnou půdou pro extrémistické politické strany. Rok 1932 byl v Německu velmi náročný. V důsledku krize stoupal vliv extrémní levice, komunistů, i extrémní pravice, nacistů. Předčasné volby v roce 1932 skončily vítězstvím nacistické strany NSDAP, která byla ještě na konci 20. let politicky slabou stranou. Německý prezident Paul von Hindenburg s nelibostí jmenoval kancléřem vůdce NSDAP Adolfa Hitlera. Německo poté ovládl teror NSDAP. Hitler si i za pomoci jednotek SS a SA zajišťoval moc. Německá demokracie nebyla zjevně natolik silná, aby zabránila volebnímu vítězství radikální strany²⁵. NSDAP, a zvláště její vůdce, měla v budoucnu katastrofální vliv na česko-německé vztahy.

I Československo mělo ve 30. letech ekonomické problémy. Zvládlo se jim ubránit bez vítězství radikálně nacionalistických stran. Nacionalistické strany u nás

²³ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 370-380.

²⁴ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 549-559.

²⁵ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha 2002, s. 29-33.

volby nevyhrály, ale rozhodně posilovaly. V obecních volbách v roce 1931 získala DNSAP přes 300 000 hlasů. To byl mnohem větší zisk než v předchozích volbách. Strana měla ambici stát se nejsilnější německou stranou v Československu²⁶. Vzhledem k událostem v Německu věnovaly státní orgány stále větší pozornost radikálním stranám českých Němců. Vláda ve 30. letech nesledovala jen aktivity DNSAP. Sledovala i činnost opačného pólu politického spektra, KSČ. Státní orgány zavedly řadu opatření, která měla aktivity DNSAP i KSČ omezit. Stávalo ale také, že opatřeními byli postiženi i lidé, kteří s těmito stranami neměli nic společného. Stranám na okraji politického spektra tato opatření spíše pomohla, než že by je oslabil²⁷. DNSAP dokonce po nástupu Hitlera k moci vyjádřila souhlas s nacistickým režimem. To bylo znamením pro vládu, že proti DNSAP je potřeba postupovat mnohem tvrději²⁸. Nakonec strana byla roku 1933 rozpuštěna.

Nacionalisté ale vytvořili nové uskupení, které DNSAP nahradilo. Vytvořili uskupení, které nemělo jako strana vypadat. Mělo plnit roly strany, ale nemělo se jako strana jevit. Toto uskupení mělo spojit všechny sudetské Němce bez ohledu na sociální rozdíly. Sudetští Němci tak založili tzv. Sudetendeutsche Aktionsfront²⁹. Uskupení mělo problém s nalezením svého vůdce. Potřebovalo nacionalisticky smýšlející autoritu, která nebude mít minulost spojenou s DNSAP. Takového člověka Němci našli v učiteli tělocviku Konrádu Henleinovi. S jeho čelním postavením této organizaci souhlasil i Adolf Hitler³⁰.

V českých zemích nevyvíjela své aktivity jen německá nacionalistická strana. Veřejnosti nepřidalo na klidu ani české fašistické hnutí. Na jeho činnost reagovala mnohá antifašistická hnutí. Na činnost těchto protikladně působících uskupení měly události v zahraničí, nejen v Německu, pochopitelně velký vliv. Čeští fašisté se ve 30. letech snažili odstranit svou slabou stránku, nejednotnost. Chtěli vytvořit jednotnou fašistickou stranu. Úspěchu dosáhli na jaře roku 1934, kdy založili Národní frontu. Ta sdružovala různé fašistické strany a spolky. Národní fronta neměla dlouhé trvání.

²⁶ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha 2002, s. 106-107.

²⁷ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha 2002, s. 117-120.

²⁸ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha 2002, s. 131.

²⁹ V češtině sudetoněmecká akční fronta. Známá také jako Sudetoněmecká strana (SdP).

³⁰ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha 2002, s. 183-185.

Rozpadla se již na podzim roku 1934. Národní frontu o něco později nahradila strana nazvaná Národní sjednocení³¹.

Důležitým rokem pro „autoritativní“ československou demokracii byl volební rok 1935. V tomto roce se v Československu konaly čtvrté, a zároveň poslední, parlamentní volby. Předvolební kampaň byla principiálně stejná jako kampaně před předchozími volbami. Vládní strany poukazovaly na své úspěchy. Opoziční strany naopak vládu kritizovaly. Fašistické Národní sjednocení i sudetoněmecká SdP vyjadřovaly svůj odpor ke stávající politické situaci a žádaly změnu politického režimu.

Předvolební taktika SdP byla asi nejspecifičtější. SdP se ve své kampani pochopitelně inspirovala v Německu u Hitlerovy strany. Strana lákala voliče na to, že je zbaví politických rozporů, které jsou typické pro demokracii. SdP také občany lákala bohatými předvolebními akcemi, které byly podobné dnešním předvolebním meetingům. Sudetoněmecká strana dávala lidem v kampani najevo, že za nimi stojí Hitlerova Říše. V ní se SdP inspirovala zastrašováním voličů³². SdP zaznamenala ve volbách velký úspěch. Měla největší počet hlasů ve volbách do poslanecké sněmovny. Nejvíce hlasů měla i ve volbách do senátu, které rovněž proběhly v roce 1935. Dosud neúspěšnější prvorepubliková strana, agrárnícká, byla v parlamentních volbách druhá v počtu hlasů, ale po přepočtení hlasů mandáty měla o jeden mandát více než SdP. Agráři měli 45 mandátů. SdP měla 44 mandátů. Prezident svěřil sestavování vlády lídrovi strany s největším počtem mandátů. I když SdP nesestavovala vládu, tak zaznamenala dobrý volební výsledek. Vždyť strana neexistovala ani rok a už měla nejvíce volebních hlasů³³. Straně se za několik týdnů podařil jeden z jejích cílů. Sjednotila české Němce bez ohledu na jejich sociální postavení. SdP se podařilo ukryt své nacionalistické protižidovské ladění. Strana to dělala, aby zachovala svou legalitu³⁴. SdP se tak chtěla vyhnout osudu, který potkal DNSAP. SdP chtěla zabránit tomu, že by mohla být rozpuštěna.

³¹ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha 2002, s. 280-284.

³² KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha 2002, s. 488-491.

³³ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha 2002, s. 493-497.

³⁴ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha 2002, s. 537.

SdP si vítězstvím ve volbách zajistila legalitu i popularitu. Nejpopulárnější byla v pohraničních oblastech Československa. Její obliba vzrůstala i v jiných oblastech. Po volbách v roce 1935 výrazně vzrostl počet členů strany. Vzhledem k tomu musela SdP rozšířit svůj stranický aparát. SdP tak měla 3 centrály. Ty se nacházely v Praze, Chebu a Aši. Po úspěšných parlamentních volbách se částečně změnilo vedení strany. Henlein přijal do stranického vedení K. H. Franka, který byl názorově blízký NSDAP. Vedení strany se také rozhodlo vydávat stranický deník. Periodikum bylo nazváno *Die Zeit*. Tyto noviny byly ale velmi ztrátové³⁵.

SdP nebyla stranou bez problémů. Jako každá jiná strana i ona trpěla většími či menšími vnitrostranickými rozpory. Naděje na vstup do československé vlády se sice občas objevily, ale nikdy nebyly uskutečněny. Nicméně SdP měla podporu nacistického Německa. Henlein se dokonce rozhodl Německu svěřit vedení SdP. Roku 1937 poslal Adolfu Hitlerovi *Zprávu pro Vůdce a říšského kancléře o aktuálních otázkách německé politiky v Československu*. V této zprávě Hitlerovi v podstatě svěřil řízení SdP. Také ve zprávě píše o nemožnosti česko-německé politické spolupráce. Dokonce ve zprávě vyjadřuje přání, aby se nejen Sudety, ale i Čechy, Morava a Slezsko staly součástí Německa³⁶.

Přelomovým rokem v česko-německých vztazích byl bezpochyby rok 1938. Byl to rok, jehož události nenechaly v klidu celý svět. O událostech tohoto roku se mnoho psalo v tisku i v odborných publikacích³⁷. První celosvětově významná událost roku 1938 se odehrála v Rakousku. Rakousko bylo připojeno k nacistickému Německu a na několik let zmizelo z mapy Evropy. Obsazení Rakouska Hitlerovou zemí proběhlo rychle, bez větších obtíží. Bezproblémovému obsazení Rakouska jistě pomohly fašistické tendence v rakouské politice. Nacionalističtí Němci v Československu byli vývojem v Rakousku nadšeni a netrpělivě očekávali příchod Vůdce do střední Evropy. SdP vyzvala Němce v Československu k jednotě. Čelní představitel SdP K. H. Frank jednal na Slovensku s představitelem tamní lidové strany Andrejem Hlinkou. Výsledkem

³⁵ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí, O přežití a o život (1930-1935)*, Praha 2003, s. 70-72.

³⁶ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí, O přežití a o život (1930-1935)*, Praha 2003, s. 87-89.

³⁷ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí, O přežití a o život (1930-1935)*, Praha 2003, s. 500.

jejich jednání byla dohoda o spolupráci Hlinkovy strany s SdP³⁸. 28. března 1938 se v Berlíně setkali zástupci SdP Henlein a Frank se zástupci NSDAP. NSDAP na setkání vyjádřila své potěšení nad vývojem v Československu. Hitler byl spokojený s tím, že se SdP stala dominantní stranou mezi českými Němci. Hitler také řekl, že je připraven vyřešit „československý problém“. V souvislosti s řešením tohoto problému zakázal SdP vstoupit o československé vlády. Hitler také potvrdil Henleinovu pozici vůdce strany. Stanovil také postupné kroky, které povedou k cíli, likvidaci Československa³⁹. SdP byla velmi netrpělivá. Její nacionalistické nadšení vedlo mnohé členy k přání okamžitě udělat s Československem to, co s Rakouskem. Hitler ale SdP nedovolil zbrklý postup. Dokonce ujišťoval premiéra Hodžu, že pracuje na zlepšení československo-německých vztahů.

SdP svolala na 23. -24. duben roku 1938 stranický sjezd. Ten se konal v Karlových Varech. Výsledkem sjezdu byly tzv. karlovarské požadavky, které zahrnovaly osm základních bodů. V nich SdP vyjadřovala své požadavky vůči Československu. SdP chtěla například absolutní rovnoprávnost mezi Čechy a Němci. Požadováno bylo také odškodnění Němců na příkoří, které jim Československo způsobilo po roce 1918. Karlovarské požadavky byly pro československou vládu zcela nepřijatelné⁴⁰.

V květnu roku 1938 očekávalo Československo další obecní volby. Cílem SdP nebylo nic jiného než drtivá porážka ostatních stran. SdP si chtěla vítězství zajistit svou zastrašující předvolební kampaní. Události v Německu Československu nepřidaly na klidu, a tak byla v květnu vyhlášena částečná mobilizace československého vojska. Tyto povolané jednotky měly dbát zejména na klid v pohraničí⁴¹. Tento čin naší vlády se Hitlerovi hodil. Mohl tak dokazoval Anglii a Francii, že Němci jsou ti, kteří jsou v Československu utlačováni. Mezinárodní pozornost k dění v Československu dospěla

³⁸ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí, O přežití a o život (1930-1935)*, Praha 2003, s. 503-504.

³⁹ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí, O přežití a o život (1930-1935)*, Praha 2003, s. 510-511.

⁴⁰ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí, O přežití a o život (1930-1935)*, Praha 2003, s. 513-515.

⁴¹ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí, O přežití a o život (1930-1935)*, Praha 2003, s. 523-525.

tak daleko, že do Československa byl vyslán britský politik Walter Runciman. Jeho úkolem bylo pozorovat, jak vypadá soužití Čechů a Němců v jednom státě.⁴²

Po Runcimanově misi následovala v září 1938 jednání britského premiéra Chamberlaina a jeho francouzského protějšku Daladiera. Ti se usnesli na tom, že Hitlera neuspokojí jinak než připojením Sudetů k jeho Říši. Tento návrh byl předložen československé vládě. Ta ho odmítla. Nicméně složitá vládní, československá a mezinárodní situace vedla nakonec k tomu, že vláda návrh později přijala. To vyvolalo protesty lidu, které vedly až k demisi Hodžovy vlády. Několik dní před koncem první republiky mělo Československo nového premiéra, bývalého legionáře Jana Syrového⁴³. Jeho vláda vyhlásila na konci září 1938 všeobecnou mobilizaci. Situace Československa a Německa se řešila na mezinárodní konferenci. Ta se konala na konci září roku 1938 v Mnichově. Na ní se zástupci Německa, Itálie, Francie a Velké Británie⁴⁴ dohodli na tom, že Československo musí pohraniční oblasti odevzdat Německu. Českoslovenští delegáti nebyli na jednání pozváni. Verdikt konference jim byl pouze oznámen⁴⁵. Československo přišlo od října 1938 o část svého území. Nastala doba druhé republiky. Ta skončila v polovině března roku 1939. Nejprve Slovensko vyhlásilo samostatný stát a poté zbytek našeho území obsadilo nacistické Německo, které zde vyhlásilo Protektorát Čechy a Morava⁴⁶. Československo si muselo na své obnovení několik let počkat.

⁴² KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí, O přežití a o život (1930-1935)*, Praha 2003, s. 550-552.

⁴³ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí, O přežití a o život (1930-1935)*, Praha 2003, s. 586-603.

⁴⁴ Na konferenci jednali Adolf Hitler, Benito Mussolini, Édouard Daladier a Neville Chamberlain.

⁴⁵ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí, O přežití a o život (1930-1935)*, Praha 2003, s. 612-616.

⁴⁶ KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí, O přežití a o život (1930-1935)*, Praha 2003, s. 629-635.

3. MILÉNIOVÉ OSLAVY ROKU 1929

Úcta k svatému Václavovi se začala formovat již brzy po jeho smrti. Přetrvala středověk i novověk. Nezmizela ani po vzniku první československé republiky. Svatováclavská úcta je tedy dlouhou tradicí, která přetrvala staletí. Naše odkazování k dlouhotrvající tradici je potvrzením této dějinné kontinuity⁴⁷. Nově vzniklý československý stát přivedl tradici k novému vrcholu. Jeho projevem byla skutečnost, že roce 1925 se den Václavova úmrtí, 28. září, stává státním svátkem⁴⁸. Ještě velkolepěji se obdiv národa k Václavovi projevil na podzim roku 1929 a to v podobě svatováclavských oslav, které se konaly 1000 let po světcově smrti.

Zde se dostáváme k velkému problému. Ve vědeckých kruzích se po léta vede spor o to, zda byl Václav zabit roku 929 nebo roku 935. Nejasnosti ohledně roku Václavovy smrti nás přivádí k otázce, zda se milénium slavilo ve správný rok. Dnes převládá názor, že Václav byl zabit roku 935⁴⁹. Ve dvacátých letech minulého století se však autority rozhodující o oslavách přiklonily k roku 929. Upřednostnění roku 929 podpořil i historik Josef Pekař. Spory o správnost roku Václavova úmrtí se nicméně vedou dodnes, i přestože ve vědeckých kruzích má momentálně navrch rok 935⁵⁰. Ve prospěch roku 935 hovoří studie historika Zdeňka Fialy. Ten rovnou vyloučil všechny různé roky uváděné v pramenech kromě roků 929 a 935. Rok 929, uváděný v mnoha rukopisech legendy Kristiána a v Kosmově kronice, nepovažuje Fiala za pravdivý. Václav by podle něj nemohl být v tomto roce zabit, protože v roce 929 se střetl se saským panovníkem Jindřichem Ptáčníkem. Podle tohoto rozboru se rok 935 jeví pravděpodobnější. Stejně jako rok Václavova úmrtí, tak ani datum světcovy smrti není zcela jisté. Pravděpodobnost správnosti 28. září je přesto velmi vysoká⁵¹. Dohady vědců se netýkají jen roku Václavova úmrtí. Otázky o „prvním“ světcově životě v 10. století se týkají i roku narození či roku převzetí vlády⁵². Mnoho odborných děl o historii se snaží vymazat tyto otazníky. O „druhém“ životě svatého Václava, který započal po jeho

⁴⁷ ŠIMA, K.: *Svatováclavské milénium v diskursivní perspektivě- tradice, Dějiny, identita*. Diplomová práce, FF UK: Praha 2002, s. 57.

⁴⁸ PLACÁK, P.: *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, Praha 2002, s. 19-20.

⁴⁹ OBRAZOVÁ, P., VLK, J.: *Maior Gloria: Svatý kníže Václav*, Praha 1994, s. 83.

⁵⁰ PLACÁK, P.: *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, Praha 2002, s. 63.

⁵¹ OBRAZOVÁ, P., VLK, J.: *Maior Gloria: Svatý kníže Václav*, Praha 1994, s. 91-92.

⁵² HOŠNA, J.: *Druhý život svatého Václava*, Praha 1997, s. 7.

smrti, nás informují i legendy. Ty ale neměly, na rozdíl od odborných děl, za cíl zdokumentovat historická fakta. Legendám šlo o posílení náboženské role světce⁵³.

Myšlenka uspořádat velké oslavy milénia svatého Václava vznikla pochopitelně dříve než v roce oslav. Již v roce 1923 se v katolických kruzích začalo hovořit o přípravě oslav. Ústřední postavou organizátorů se stal biskup Antonín Podlaha, který byl v čele výboru organizující oslavy. Podlaha byl také původcem myšlenky dostavět svatovítský chrám na Pražském hradě. Zájem uspořádat oslavy měl své příznivce i v polických kruzích. Myšlenku oslav podporovali například prezident Masaryk nebo agrárník Antonín Švehla. Masaryk a Švehla si byli vědomi potenciálu svatováclavských oslav. Oslavy podle nich mohly pomoci česko-německým vztahům⁵⁴. Český světec mohl podpořit přátelštější vztahy mezi oběma národy.

Oslav se tedy hojně účastnili jak Češi tak Němci. Hojná česká účast na oslavách se jevila přirozenou. Otázkou bylo, jak se k miléniovým dnům postaví Němci. V Německu vzpomenu na svatého Václava různé lokální farnosti a katolické spolky. Vzpomínalo se například v Oberlauterbachu a v Litzendorfu u Bamberka⁵⁵. Oslav se pochopitelně účastnili i čeští Němci. Jejich postoj českým oslavám byl rozporuplný. Někteří nacionálně ladění Němci oslavy bojkotovali. Někteří Němci se oslav organizovaných Čechy účastnili a neviděli v tom problém. Oslav se zúčastnili například němečtí katolíci z Liberce, jejichž spolek přijel do Prahy v hojné účasti. Z Liberce přijelo přes 600 Němců. Nejen do Prahy ale také do Staré Boleslavi přijeli slavit Němci z dalších regionů Československa. Do Prahy přijížděly vlaky s německými katolíky z Děčína, Jihlavska, Plzeňska, severní Moravy a dalších oblastí. Pochopitelně přijeli i katolíci z Německa. Deník *Prager Tagblatt* napsal, že do Československa přijelo přes 1400 Němců. Ani český tisk nemohl hojnou účast Němců opomenout. A to ani nacionálně laděný tisk⁵⁶.

Je tedy zřejmé, že miléniové oslavy nebyly jen věcí církve, ale byly i záležitostí státu a národa. Jak sakrální tak politické organizace a spolky se chtěly podílet na přípravě oslav. Výbor, který přišel s myšlenkou oslav byl přejmenován na *Výbor pro*

⁵³ HOŠNA, J.: *Druhý život svatého Václava*, Praha 1997, s. 21.

⁵⁴ PLACÁK, P.: *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, Praha 2002, s. 42-44.

⁵⁵ PLACÁK, P.: *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, Praha 2002, s. 151.

⁵⁶ PLACÁK, P.: *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, Praha 2002, s. 151-153.

oslavu tisícího výročí smrti Svatého Václava. Výboru vznikl roku 1924⁵⁷. Tato organizace byla často kritizována za její katolický charakter. Veřejnosti vadil dosavadní majoritní podíl církve na plánování oslav. Katolíci ale měli výhodu v tom, že začali miléniové oslavy plánovat mnohem dříve než nekatoličtí organizátoři. Z důvodu kritiky katolického charakteru zmíněného výboru vznikl další výbor, nazvaný *Národní výbor pro oslavy svatováclavské tisíciletí*, v jehož čele byl Adolf Prokůpek. V tomto „nekatolickém“ výboru byli členy také političtí zástupci. Například resort obrany zastupoval plukovník Adolf Bičičtš⁵⁸. Do Národního výboru se zapojili i lidé, kteří se až dosud přípravám stranili. Nekatolický charakter tohoto spolku posílilo i zapojení tří členů československé církve do výboru. Naopak člen evangelické církve profesor Hrejsa se odmítl do výboru zapojit. Mezi evangelíky byl totiž velký odpor k miléniovým oslavám. Stejně tak představitelé legionářů se do výboru nezapojili. Zapojení organizací, které se dříve dívaly na oslavy skepticky, pochopitelně kritizovali představitelé katolické církve a lidovci⁵⁹. Je jasně vidět, že zájem katolické církve o existenci oslav byl mnohem delší, což dokazuje to, že *Výbor pro oslavu tisícího výročí smrti Svatého Václava* vznikl již v roce 1924, zatímco *Národní výbor pro oslavy svatováclavského tisíciletí* byl založen až na podzim roku 1928. Tato oficiální organizace byla prostředkem státu jak dokázat, že oslavy nejsou důležité jen pro katolíky ale i pro československou politickou reprezentaci. Československá vláda si vzala oslavy pod patronát rok před vznikem „nekatolického“ výboru, tedy v roce 1927⁶⁰.

Za počátek týdne svatováclavských oslav lze považovat vystavení korunovačních klenotů. 20. září 1929 byly z Korunní komnaty Chrámu svatého Víta vyneseny korunovační klenoty a to včetně svatováclavské koruny. Korunní komnata byla otevřena sedmi klíči, které měli v držení představitelé československé vlády, parlamentu, církve a hlavního města. Z korunní komnaty byly klenoty přeneseny do svatováclavské kaple. Z kaple pak byly přeneseny do kapitulního archivu. Tam byly uloženy do 22. září. Od 22. září 1929 byly klenoty vystaveny v nově dostavěné části Chrámu svatého Víta. Klenoty měly být vystaveny mezi 22. a 29. zářím 1929, ale pro

⁵⁷ OBRAZOVÁ, P., VLK, J.: *Maior Gloria: Svatý kníže Václav*, Praha 1994, s. 220.

⁵⁸ PLACÁK, P.: *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, Praha 2002, s. 45-53.

⁵⁹ PLACÁK, P.: *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, Praha 2002, s. 51-52.

⁶⁰ ŠIMA, K.: *Svatováclavské milénium v diskursivní perspektivě- tradice, Dějiny, identita*. Diplomová práce, FF UK: Praha 2002, s. 94.

zájem veřejnosti byla výstava prodloužena do 6. října 1929. Lidé tak mohli poprvé v dějinách první republiky spatřit tento symbol českého státu. Klenoty byly vystaveny poprvé od 2. poloviny 19. století, kdy byly po skončení prusko-rakouské války převezeny z vídeňského úložiště do Prahy. Návštěvníky ke zhlédnutí oslav kromě klenotů lákala svatováclavská výstava konající se ve Vladislavském sále Pražského hradu, jejímž cílem bylo národu ukázat umělecká díla a předměty, které dokumentují nesmírně dlouhou svatováclavskou tradici v naší zemi. Výstava byla zahájena již v květnu roku 1929. Výstavu klenotů i svatováclavskou výstavu na Pražském hradě si pochopitelně nenechal ujít ani československý prezident T. G. Masaryk⁶¹.

22. září období oslav formálně zahájila schůze *Národního výboru pro oslavu svatováclavského tisíciletí* v sále Městské knihovny v Praze. Schůze se konala v nově postavené budově knihovny. Toto setkání zakončil svatováclavský chorál. Odpoledne tohoto dne oslavilo milénium několik tisíc pražských dětí, které se zúčastnily mše v Chrámu svatého Víta. Tu vedl jeden z organizátorů oslav biskup Antonín Podlaha. Další akcí v rámci miléniových slavností bylo slavnostní provedení hudebního díla Josefa Bohuslava Foerstra v pražském Obecním domě. To se odehrálo o několik dní později. Ve čtvrtek 26. září 1929 tak mohli lidé slyšet skladatelovo oratorium *Svatý Václav*⁶².

Vrchol oslav nastal mezi 27. a 29. zářím 1929. „Státní oslavy svatováclavského milénia vyvrcholily v předvečer svátku 27. září na Václavském náměstí. V 10 hodin dopoledne byl zde za účasti představitelů státu a armády „pokřtěn“ jezdecký pluk knížete Václava Svatého“⁶³. Nejvýznamnějším představitelem státu byl pochopitelně prezident T. G. Masaryk, jehož projev při tomto aktu přenášel rozhlas po celé republice. Akci navštívilo odhadem na 250 000 lidí⁶⁴. 27. září pokračovalo odpoledním obědem, který uspořádal prezident republiky pro vrchní diplomaty z různých států světa. Pražská městská rada pak přivítala na obědě představitele významných zahraničních měst. Primátor hlavního města, Karel Baxa, hostil například hosty z Paříže, Kodaně, Záhřebu a dalších měst. 27. září zakončil *hold národa*, který se odehrál u svatováclavského pomníku po osmnácté hodině. Akci navštívilo několik tisíc lidí z Československa i ze

⁶¹ PLACÁK, P.: *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, Praha 2002, s. 25-29.

⁶² PLACÁK, P.: *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, Praha 2002, s. 27-29.

⁶³ PLACÁK, P.: *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, Praha 2002, s. 31.

⁶⁴ ŠIMA, K.: *Svatováclavské milénium v diskursivní perspektivě- tradice, Dějiny, identita*. Diplomová práce, FF UK: Praha 2002, s. 96.

zahraničí. Představitelé státu samozřejmě nechyběli. U pomníku vidělo obecenstvo prezidenta Masaryka a mnohé další. K lidem promluvili senátor Bohumil Němec, dále pak František Udržal. Poté lidé slyšeli skladbu *Svatý Václav* zazpívanou sborem, který měl několik set členů. Po řeči Karla Baxi zazněl Václavským náměstím svatováclavský chorál⁶⁵.

28. září se konalo slavnostní otevření dokončeného svatovítského chrámu. Chrám byl nejen znovu otevřen pro veřejnost, ale byl také znovu vysvěcen⁶⁶. Se svatovítským chrámem je spojena tato první čistě církevní miléniová akce. Dostavěný svatovítský chrám byl poprvé vysvěcen již 12. května 1929. 28. září 1929 se ale katedrála znovu stala středem pozornosti oslav. Akce vzbudila zájem mnoha lidí z Československa i ze zahraničí. V prostorách Pražského hradu stáli lidé v krojích v různých krajů. Na takové významné události nemohli chybět zástupci z řad politiků, kteří měli v chrámu svou tribunu. Na ní seděli například předseda československého Senátu Mořic Hruban, předseda sněmovny Jan Malypetr a další hosté. Velké množství z nich byli zahraniční delegáti. Den započala čestná salva 21 ran. Otevření chrámu zahájily fanfáry. Projev o Václavově důležitosti pronesl ministr školství Anton Štefánek. Slovenský ministr prohlásil, že tento svátec je důležitý nejen pro Čechy, ale i pro Slováky. Poté se chrámem rozezněl svatováclavský chorál. Hosté slavnosti pak poslouchali slova biskupa Antonína Podlahy. Když dozněla biskupova slova, tak se chrám otevřel široké veřejnosti. Lidé mohli svátek svatého Václava 28. září ostavit také na dostizích. Konal se závod nazvaný *Svatováclavská cena*. Další možností lidu jak se zapojit do oslav byl pražský krojový průvod. Průvodu se účastnilo více než 5000 lidí v různých krojích. Průvod putoval od Černínského paláce. Odtud se krojové shromáždění vydalo Malou Stranou až došlo na Slovanský ostrov. Průvod měl být projevem lidového a národního charakteru miléniových oslav⁶⁷. Na ostrově se konalo posvícení, večer tam lidé mohli pozorovat světlo slavnostního ohňostrojem. Ve sváteční večer mohli lidé v Národním divadle shlédnout hru *Svatý Václav*, jejímž autorem byl Stanislav Lom. Toto dílo působilo podle dobové kritiky velmi heroicky. Přesto se podle recenzentů Lomovi nepodařilo dostatečně vystihnout státotvorný charakter svatého

⁶⁵ PLACÁK, P.: *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, Praha 2002, s. 31-34.

⁶⁶ OBRAZOVÁ, P., VLK, J.: *Maior Gloria: Svatý kníže Václav*, Praha 1994, s. 223.

⁶⁷ ŠIMA, K.: *Svatováclavské milénium v diskursivní perspektivě- tradice, Dějiny, identita*. Diplomová práce, FF UK: Praha 2002, s. 95-96.

Václava⁶⁸. 28. září večer si mohli lidé znovu poslechnout oratorium Svatý Václav v Obecním domě. Foerstrovu skladbu si mohla veřejnost poslechnout již podruhé v době oslav⁶⁹.

Oslavy neskončily dnem státního svátku, ale pokračovaly ještě v neděli 29. září 1929. Toho dne byla lebka svatého Václava ozdobená zlatou čelenkou převezena do chrámu svatého Petra a Pavla. Poté zde byla korunovaná lebka vystavena pro veřejnost. Odtud se lebka vydala v početném průvodu, spolu s dalšími svatováclavskými předměty, znovu na Hradčany do svatovítského chrámu. Průvod byl napodobením dávného korunovačního řádu. Na začátku průvodu šli trubači, následovali je mladíci v krojích. Na nimi šla stráž. V průvodu byli i zahraniční legionáři a mnozí další lidé z celé naší země i ze zahraničí. V průvodu nemohli scházet reprezentanti církve, kterými byli například strahovští premonstráti, františkáni a další. Mezi představiteli církve mohli lidé vidět 6 církevních hodnostářů, kteří na nosítkách nesli schránku s korunovanou svatováclavskou lebku. Ti Václavovu lebku donesli až do chrámu⁷⁰.

Svatováclavské milénium mělo i ekonomické aspekty. Obchodníci po celé zemi prodávali mnoho upomínkových svatováclavských předmětů. Milénium se stalo dobrou příležitostí pro zvýšení zisků mnoha obchodníků. Pražským obchodníkům bylo doporučeno mít obchody po celý sváteční den otevřené⁷¹. Tato skutečnost zavedla příčinu ke kritice celonárodních oslav jako výdělečného podniku. Dnes vidíme, že pro obchodníky bylo velké štěstí, že velká hospodářská krize vypukla až po skončení oslav. Ale již v roce 1929 začal hospodářský růst zpomalovat. To si ale uvědomovalo jen málo lidí⁷². V tomto ekonomickém uvažování je třeba zmínit jednu z velkých investic Československa do propagace milénia. Tou byl film o svatém Václavovi. Film stál přes milion korun. Byl natočen mezi podzimem roku 1929 a jarem roku 1930. Hlavní roli Václava mohli lidé vidět Zdeňka Štěpánka. Autorem scénáře a režisérem byl Jan S. Kolár. Premiéra filmu byla 4. dubna 1930. Jan Kolár musel scénář několikrát přepracovávat kvůli připomínkám členů svatováclavského výboru. Tento fakt byl

⁶⁸ ŠIMA, K.: *Svatováclavské milénium v diskursivní perspektivě- tradice, Dějiny, identita*. Diplomová práce, FF UK: Praha 2002, s. 78.-79.

⁶⁹ PLACÁK, P.: *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, Praha 2002, s. 35-37.

⁷⁰ PLACÁK, P.: *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, Praha 2002, s. 38-40.

⁷¹ PLACÁK, P.: *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, Praha 2002, s. 30.

⁷² KÁRNÍK, Z.: *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*, Praha 2003, s. 549.

příčinou pozdní premiéry filmu⁷³. I přes kritiku oslav jako katolického svátku či výtěžného podniku se svatému Václavovi podařilo 1000 let po své smrti spojit lid při oslavách minulosti jejich vlasti.

⁷³ ŠIMA, K.: *Svatováclavské milénium v diskursivní perspektivě- tradice, Dějiny, identita*. Diplomová práce, FF UK: Praha 2002, s. 82.

4. ANALÝZA ČESKÉHO TISKU

Oficiální vládní deník *Československá republika* poskytl miléniovým článkům velký prostor. První velký článek k tématu oslav otiskl již 12. září. Šlo o oznámení pro zaměstnavatele. Vládní list v něm zaměstnavatele vyzývá, aby umožnili svým zaměstnancům ve dnech 27. - 29. září účast na oslavách. Článek neopomíjí zdůraznit význam Václavovi osobnosti. List píše, že oslavy jsou příležitostí k tomu, abychom se spojili k oslavám tisícileté historie našeho státu⁷⁴. O pár dní později, konkrétně 15. září, uveřejnil vládní deník kompletní program oslav. Přehled zahrnuje akce od 22. do 29. září organizované *Národním výborem pro oslavy svatováclavského tisíciletí*⁷⁵.

Jak již bylo řečeno, *Československá republika* byla oficiálním vládním tiskem. Její podpora miléniových oslav tak byla přirozená. Ta se projevila také v tom, že od 19. září list denně uveřejňoval zprávy týkající se milénia. 21. září, stejně jako předchozí den, dala *Československá republika* prostor korunovačním klenotům. Článek popisuje slavnostní otevření korunní komory ve svatovítském chrámu⁷⁶. Tento článek je ale jen jedním z mnoha textů o symbolech našeho státu.

Vydání z 24. září informuje čtenáře o oficiálním zahájení slavností. Kromě akcí v Praze píše i o oslavách v Olomouci⁷⁷. O den později se list zabývá mezinárodním významem miléniových akcí. Svatováclavské oslavy jsou podle *Československé republiky* měřítkem vyspělosti a národní úcty našeho státu. Deník v tento den informuje o účasti německých věřících na oslavách. Do Československa přijelo 1400 německých katolíků⁷⁸. I vydání z 26. září zdůrazňuje účast zahraničních hostů na oslavách. List píše o hostech z Francie, Rumunska, Litvy. *Československá republika* píše také o holdu národa na Václavském náměstí či o bezpečnostních opatřeních v Praze během oslav⁷⁹. Den před stáním svátkem list sděluje, že prezident Masaryk 26. září navštívil výstavu korunovačních klenotů a zároveň si prohlédl dostavěný chrám. Deník v tomto vydání znovu zdůrazňuje vysoký počet návštěvníků oslav ze zahraničí. Podle listu to potvrzuje

⁷⁴ Československá republika, 12. 9. 1929.

⁷⁵ Československá republika, 15. 9. 1929.

⁷⁶ Československá republika, 21. 9. 1929.

⁷⁷ Československá republika, 24. 9. 1929.

⁷⁸ Československá republika, 25. 9. 1929.

⁷⁹ Československá republika, 26. 9. 1929.

mezinárodní důležitost nejen Václava ale i Československé republiky⁸⁰. Mnohé deníky v těchto dnech kritizovaly to, že politické spory narušily slavnostní charakter miléniových dní. Články v *Československé republice* tak nepůsobí. Ne, že by deník tyto problémy neviděl. Nedává je ale do souvislosti s oslavami.

Sváteční vydání *Československé republiky* se miléniu věnuje o něco více než v předchozích dnech. Titulní strana listu se snažila zmapovat vývoj našeho státu od roku 929 do roku 1929. Článek tvrdí, že díky Václavovi jsme se nemuseli již tolik obávat našich sousedů. Text popisuje také vývoj svatováclavské úcty v naší zemi. Podle něj úcta dosáhla vrcholu v době Karla IV. Dále text tvrdí, že Václav se v naší zemi zasloužil o šíření křesťanství. Přesto ale článek říká, že bychom neměli svatováclavské oslavy chápat jako čistě katolickou záležitost. Vydání z 28. září pochopitelně informuje o průběhu miléniových akcí. Čtenáři se mohli dočíst o předání standarty svatováclavskému pluku. Deník čtenářům zprostředkoval proslovy prezidenta Masaryka, premiéra Udržala a dalších významných osobností⁸¹. Ještě na počátku října najdeme ve vládním periodiku ohlasy k miléniu. Ty jsou brzy vystřídány tématem voleb.

List koaliční agrární strany, *Venkov*, věnoval miléniu velkou pozornost. *Venkov* popisoval i oslavy mimo Prahu. Již 10. září uveřejnil celkem rozsáhlý článek, který informoval o oslavách Václavova výročí v Brandýse nad Labem a ve Staré Boleslavi. Agrárnický list zdůrazňuje důležitost regionálních oslav. Tu podle listu dokazuje i účast ministra školství Štefánka na boleslavské akci. Článek zmiňuje velkou účast nejen místních ale i přespolních návštěvníků. Téhož dne *Venkov* píše o hospodářské výstavě v Brandýse, na níž mělo i milénium své místo⁸².

Kolem 20. září se v listu začínají znovu objevovat miléniově zaměřené články. 20. září vyšel článek o výstavě korunovačních klenotů. Kromě obecných informací o výstavě v něm najdeme i popis jednotlivých klenotů⁸³. I následující 2 dny list informoval o klenotech, jejich významu a historii. 24. září list uveřejňuje článek, který přináší svým čtenářům podrobný program oslav⁸⁴. Následující 2 dny se opět *Venkov*

⁸⁰ Československá republika, 27. 9. 1929.

⁸¹ Československá republika, 28. 9. 1929.

⁸² *Venkov*, 10. 9. 1929.

⁸³ *Venkov*, 20. 9. 1929.

⁸⁴ *Venkov*, 24. 9. 1929.

vrátil v souvislosti s oslavami zpět do historie. 25. září se „ptá“ list historika Františka Palackého na jeho názor na Václava a potažmo na jeho oslavy. Redaktoři se nemohli již zesnulého Palackého zeptat osobně, a tak museli hledat jeho názory na Václava v 3. díle *Dějin národu českého*. V něm nachází názor, že i pro Palackého byl Václav velmi významný⁸⁵.

Den před státním svátkem patřil ve *Venkovu* z velké části oslavám. List informuje o tom, že prezident a premiér navštívili výstavu korunovačních klenotů. I tento den se v agrárnickém periodiku objevují články o významu milénia nebo o zahraničních hostech oslav, kteří přijeli například z Francie či Polska. Prostor je tento dán i kultuře. List uveřejnil svatováclavsky laděný fejeton „*Nedej zahynouti*“ od Bohumila Brodského⁸⁶.

Den státního svátku, 28. září, patřil ve *Venkovu* téměř celý miléniovým tématům. Celých 13 stran listu bylo věnováno miléniu a jemu blízkým tématům. Na straně 2 začíná rozsáhlý text, který na téměř třech stranách mapuje vývoj českého státu. Text doplňují mapy českého státu v různých obdobích. Miléniové vydání analyzuje také vývoj československé literatury. Zabývá se i svatováclavskou literaturou. F. V. Mokrý do svátečního vydání přispěl popisem vývoje českého výtvarného umění. *Venkov* také uveřejnil báseň „*Svatý Václav*“ od Jana Čarka či úryvek ze stejnojmenné hry od Gabriely Preissové⁸⁷. V dalších dnech začalo článků o oslavách pochopitelně ubývat. *Venkov* se k nim v prvních říjnových dnech krátce vrátil ve člancích o pražském oslavujícím průvodu či v zamyšlení o tom, kam se bude naše země po oslavách ubírat⁸⁸. Miléniová témata v říjnu začaly vytlačovat blížící se volby. Agráři tak začali mít jiné starosti než vzpomínání na dobu před tisíci lety.

Dalším koaličním deníkem byly *Lidové listy*, které byly spojené s lidovou stranou. Tento list informoval o miléniu nejvíce ze všech československých deníků. První články o miléniu deník uveřejnil již 1. září. Tohoto dne píše list o tom, že hrob našeho světce přijelo navštívit kolem 600 německých katolíků z Liberecka⁸⁹. *Lidové listy* se návštěvám německých věřících věnovaly poměrně často. O dva dny později psal

⁸⁵ *Venkov*, 25. 9. 1929.

⁸⁶ *Venkov*, 27. 9. 1929.

⁸⁷ *Venkov*, 28. 9. 1929.

⁸⁸ *Venkov*, 1. 10. 1929, *Venkov*, 2. 10. 1929.

⁸⁹ *Lidové listy*, 1. 9. 1929.

lidovecký deník o svatováclavských slavnostech v Petrovicích u Sedlčan⁹⁰. Stejně jako zahraniční návštěvy tak i regionální oslavy světce výročí dostávaly v deníku prostor.

Několik následujících dní se deník věnoval spíše jiným tématům. Milénium dostalo výrazněji prostor 10. září. V tento den *Lidové listy* otiskly řeč ministra školství Štefánka, kterou pronesl při slavnostech ve Staré Boleslavi. Ministr na nich prohlásil, že možnost slavit takové výročí, jaké slavíme, je božím darem⁹¹. Deník často dával prostor k uveřejnění názorů politiků. Prostor pro své názory dostávali ale také odborníci z různých věd či umělci. O dva dny později otiskl lidovecký list oficiální program miléniového týdne v Praze⁹².

Zářijová vydání *Lidových listů* často publikovala články o korunovačních klenotech a jejich výstavě. 20. září deník otiskl článek, který čtenářům klenoty podrobně popsal⁹³. Tento článek nebyl jediným textem, který v deníku popsal význam a podobu klenotů. List neopomíjel často informovat o výstavě klenotů a o vysokém zájmu o ni.

Od 22. září v *Lidových listech* dominují miléniové články. Například 24. září list informuje o slavnostní schůzi výboru organizujícího oslavy. *Lidové listy* schůzi vychvalují. Z jejich článku se zdá, že o schůzi byl enormní zájem. V tento den deník píše také o tom, jakých akcí se prezident Masaryk během oslav zúčastnil a jaké ještě navštíví⁹⁴. Při pročítání lidoveckého periodika těchto dnů se mohla politická situace v Československu jevit idylickou. Koaliční list logicky nepublikoval velké články o vládních sporech. Až 27. září zaregistrovali čtenáři deníku, podle článku „*Volič svatováclavský*“, že naši zemi čekají v říjnu volby⁹⁵.

Nejvíce článků o miléniu najdeme v *Lidových listech* 28. září. Oslavám Václava patřila celá titulní strana. Na ní najdeme například článek Josefa Krlína o významu svatého Václava. Na titulní straně si můžeme také přečíst o názorech prezidenta Masaryka na svatováclavské oslavy i na nadcházející volby. Další strany svátečního vydání poskytly prostor mnohým odborníkům, kteří pro list napsali články vztahující se

⁹⁰ *Lidové listy*, 3. 9. 1929.

⁹¹ *Lidové listy*, 10. 9. 1929.

⁹² *Lidové listy*, 12. 9. 1929.

⁹³ *Lidové listy*, 20. 9. 1929.

⁹⁴ *Lidové listy*, 24. 9. 1929.

⁹⁵ *Lidové listy*, 27. 9. 1929.

k miléniovým tématům. Z kultury dostala prostor k publikaci báseň Františka Kašpara nazvaná „*Pláč lidu po smrti sv. Václava*“. *Lidové listy* umožnily ve sváteční den na svých stránkách otištění článku Alfreda Albrechta z listu *Deutsche Presse*. Německý žurnalista v něm píše, že jen Češi mohou za to, že idea svatováclavského státu nebyla dosud plně realizována⁹⁶. Po svátečním dnu najdeme v *Lidových listech* mnoho ohlasů svatováclavských oslav. Ty jsou časem, jako v jiných novinách, vystřídány volebními tématy, jelikož i lidovci potřebovali zahájit svou předvolební kampaň.

List národních demokratů, *Národní listy*, se o miléniových oslavách poprvé zmiňuje již 16. září. List čtenářům navozuje miléniovou náladu pátráním po svatováclavských památkách v hlavním městě. 16. září v listu dostal prostor nejstarší pražský kostel svatého Václava na Proseku⁹⁷. V následujících dnech byly informace o oslavách svatováclavského výročí ryze informativního charakteru. *Národní listy* otiskly podrobný program hlavních oslav ve dnech 22. až 29. září, které organizoval *Výbor pro oslavu tisícího výročí smrti sv. Václava*⁹⁸. Časté informace o programu oslav byly v září pro list typické.

Do dne zahájení oslav byly informace o oslavách stručné a velmi formální. Větší prostor oslavy dostaly ode dne zahájení hlavních akcí, což bylo 22. září. V tento den *Národní listy* otiskly na titulní straně slova Viktora Dyka, který ve svém článku dobře vystihl, jak politické spory podzimu roku 1929 poněkud posunuly do pozadí význam oslavovaného knížete a světce. Viktor Dyk si nemohl nevšimnout, jak politické strany, kterým se blížil termín voleb, udělaly z projevování názorů na milénium předvolební kampaň. Dyk píše, že milénium je jedinečnou příležitostí ke sblížení Čechů a Slováků. Podle něj mohou miléniové oslavy ukázat světu, že náš stát nevznikl náhodně v době příznivých okolností. Titulní a následující strana z 22. září patřila také popisu korunovačních klenotů a jejich významu. Na straně 3 najdeme článek, který informuje o holdu dětí. Důležitější ale je, že v něm najdeme informace o účasti Němců na oslavách. Listy píší, že pravidelné i zvláštní vlakové spoje přivezly do Prahy kolem

⁹⁶ *Lidové listy*, 28. 9. 1929.

⁹⁷ *Národní listy*, 16. 9. 1929.

⁹⁸ *Národní listy*, 17. 9. 1929.

2000 Němců z pohraničních oblastí. Němci přijeli shlédnout korunovační klenoty a další památky. Podle listu je jejich účast výrazem německé úcty k naší minulosti⁹⁹.

Další dny oslav jsou v *Národních listech* opět charakteristické informativním laděním miléniových článků. Ten narušuje článek na titulní straně vydání z 25. září. Článek nazvaný „*Národ a dějiny*“ se ptá na filozoficky laděné otázky. Zajímá ho, zda se náš národ dokáže dívat na své tisícileté dějiny natolik svobodně, že v nich uvidíme morální poučení¹⁰⁰. 27. září *Národní listy* píše znovu o programu oslav, dále pak o zvláštních opatřeních, které jsou nezbytné pro neproblémový průběh oslavných akcí. List píše také o hostech oslav z ciziny, kteří přijeli z Anglie, Polska, Chorvatska a dalších zemí¹⁰¹.

První strany svátečního vydání patřily miléniu. Viktor Dyk se v článku „*Reflexe k tisíciletí*“ raduje s toho, že máme možnost slavit tak vzácné jubileum. Dyk ale opět lituje, že oslavy jsou poznamenány stranickými spory. Ve sváteční den list otiskl také článek Karla Stloukala o svatováclavské koruně. Kulturu ve vydání reprezentuje báseň Jaroslava Vrchlického „*Na Budči*“ a úryvek ze hry Gabriely Preissové „*Svatá Václav*“¹⁰². V dalších dnech se *Národních listy* věnovaly očekávaným volbám.

Sociálnědemokratické *Právo lidu* jako opoziční tisk projevilo svůj názor na milénium poprvé 22. září. Šéfredaktor listu Josef Stivín, který byl logicky jako sociální demokrat anticírkevně založený, v článku „*Statkáři a kněží*“ kritizuje podle něj klerikální vládu, které přeje rozpad a hanbu¹⁰³. Ve stejný den se do miléniových oslav ostřeji pustil *Večerník* sociálnědemokratického periodika. Ten kritizuje podle něj nehorázně vysoké vstupné na výstavu korunovačních klenotů. 5 korun vstupného dělí národ na zámožné a chudé, čímž znehodnocuje naše národní symboly. Podle sociálních demokratů se milénium stalo velmi výhodným kšeftem, na což večerní list poukazuje v tom, že kolem svatovítského chrámu je velké množství stánků s náboženskými suvenýry¹⁰⁴.

⁹⁹ *Národní listy*, 22. 9. 1929.

¹⁰⁰ *Národní listy*, 25. 9. 1929.

¹⁰¹ *Národní listy*, 27. 9. 1929.

¹⁰² *Národní listy*, 28. 9. 1929.

¹⁰³ *Právo lidu*, 22. 9. 1929.

¹⁰⁴ *Večerník Práva lidu*, 22. 9. 1929.

Několik následujících dnů se *Právo lidu* miléniovým tématům výrazně nevěnovalo. Milénium se znovu objevuje v *Právu lidu* 27. září. Na titulní straně v článku „*Když tradici, tedy doopravdy!*“ list kritizuje vládu nejen za její politiku ale také za to, že rozpory vládních stran velice zastínily hlavní dny oslav. List tvrdí, že za pokažený obraz milénia pochopitelně nemůže dělnictvo ale vláda, jejíž chování podle něj nenapomáhá národní jednotě. 27. září se v *Právu lidu* objevuje ještě jeden článek, který se výrazně „obouvá“ do charakteru oslav. F. V. Krejčí v článku „*Tisíciletá vzpomínka*“ vyslovuje tezi, že přece není možné, aby sociálnědemokratická strana oslavovala světce ze středověku. Je podle něj správné, že se strana nechce ke katolickým oslavám připojit¹⁰⁵.

28. září miléniové články *Právo lidu* neovládly. Titulní stranu deník věnoval představení programu, s nímž sociální demokraté půjdou do voleb. Jen na straně 3 najdeme krátké informativní články o pražském svatováclavském holdu a o oslavách v Brně¹⁰⁶. *Právo lidu* se po státním svátku věnuje miléniu výrazněji ještě 1. října. Tento den analyzuje prezidentův projev při slavnostech na Václavském náměstí¹⁰⁷. *Večerník* z téhož dne pak souhlasí s názorem K. Z. Klímy, který v Lidových novinách napsal, že Václav byl vládními stranami využit jako propagační nástroj vládních stran před blížícími se volbami¹⁰⁸. *Právo lidu* se miléniu jako opoziční a navíc sociálně demokratický tisk nevěnovalo tak intenzivně jako například oficiální vládní tisk *Československá republika*. To bylo přirozené. *Právo lidu* jako dělníky hájící opozice mělo za úkol kritizovat vládu. Nechtělo propagovat vládou a církví podporované oslavy středověkého světce.

Dalším opozičním periodikem byl list národních socialistů *České slovo*. První zmínku o miléniu v něm najdeme 20. září, kdy list na titulní straně kritizuje vládní koalici. Ke kritice list dodává, že nejistá a napjatá politická situace vrhá negativní stín na slova o státotvorném významu svatého Václava. Téhož dne najdeme na titulní straně politicky neutrální článek o dostavbě svatovítského chrámu¹⁰⁹. Tématu výstavy klenotů je v následujících dnech věnován v *Českém slovu* větší prostor, než tomu bylo v *Právu lidu*. Národněsocialistický list uveřejňuje obecné informace o výstavě jako například

¹⁰⁵ *Právo lidu*, 27. 9. 1929.

¹⁰⁶ *Právo lidu*, 28. 9. 1929.

¹⁰⁷ *Právo lidu*, 1. 10. 1929.

¹⁰⁸ *Večerník Práva lidu*, 1. 10. 1929.

¹⁰⁹ *České slovo*, 20. 9. 1929.

dobu konání či výši vstupného. Věnuje se také historii klenotů¹¹⁰. I *České slovo* neopomnělo kritizovat výši vstupného na výstavu. Vysoké vstupné podle něj brání chudším lidem v navštívení výstavy. List také kritizoval nedostatečné zorganizování oslav. Podle něj jsou oslavy nedostatečně připravené¹¹¹.

V dalších dnech *České slovo* uveřejňuje k miléniu spíše informativně laděné články. 25. září vychází článek, který informuje o miléniových akcích v Praze. List uveřejňuje k miléniu spíše kratší zprávy například o tom, jak milénium slaví sokolstvo či hasiči. Více prostoru patří tématu voleb¹¹².

Největší prostor *České slovo* poskytlo svatému Václavu v den jeho svátku. V tento den list uveřejnil na opozici velký článek na titulní straně nazvaný „*Kníže Václav Svatý ve stínu volební agitace*“. Článek pojednává o světcu a jeho významu pro náš stát. Ve sváteční den byl také uveřejněn článek o svatováclavském kultu či článek přibližující čtenářům názor prezidenta Masaryka na milénium. List i v tento informuje o programu oslav¹¹³. V říjnu se čtenáři o miléniu již moc nedočtli. 1. října večerní vydání periodika konstatuje, že oslavy již skončily. Tím končí v *Českém slovu* pozornosti hodné články o miléniu a téma voleb začne deník plně ovládat¹¹⁴. Tento deník se, stejně jako také opoziční *Právo lidu*, nestavěl k miléniu kladně. *České slovo* milénium nepropagovalo, ale jeho nepřiliš kladný postoj k oslavám světce nebyl z článků tak zjevný jako v periodiku sociálních demokratů.

Komunistický deník *Rudé právo* viděl v miléniu příležitost ke kritice vlády a z jeho pohledu buržoazního a fašistického systému. V září deník hodně informoval o pražské konferenci pracujícího lidu. Názory redaktorů na svatováclavskou tradici, které byly přirozeně negativní, dostaly prostor výrazněji 22. září. Tento den deník kritizoval tradici svatováclavské úcty jako buržoazní jev, který pomáhá vládnout fašistickému systému. Z vytváření fašistického systému, kterému se propagace Václava politicky velmi hodila, obvinil agrárníky¹¹⁵.

¹¹⁰ *České slovo*, 22. 9. 1929.

¹¹¹ *Večerní České slovo*, 23. 9. 1929.

¹¹² *České slovo*, 25. 9. 1929.

¹¹³ *České slovo*, 28. 9. 1929.

¹¹⁴ *Večerní České slovo*, 1. 10. 1929.

¹¹⁵ *Rudé právo*, 22. 9. 1929.

Od 24. září se komunistický deník pouštěl do politických propagátorů oslav mnohem ostřeji. 24. září je agrárník Hodža kritizován za svůj rok starý královehradecký projev o svatováclavské účtě. Hodža pomohl podle *Rudého práva* zesílit politickou podporu fašistických oslav, jejichž klerikální ráz podpořil i prezident Masaryk¹¹⁶. O den později kritika milénia ještě zesílila. List na základě usnesení konference pracujícího lidu vyzval dělníky k demonstracím proti klerikálním, fašistickým a militaristickým oslavám. List varoval své čtenáře, že oslavy ještě zesílí vykořisťování pracujících a prohloubí třídní rozdíly¹¹⁷. I v dalších dnech se v *Rudém právu* objevovaly v souvislosti s oslavami hlavně výzvy dělníkům, aby demonstrovali proti fašistickým oslavám.

Výzva k demonstraci byla v *Rudém právu* i ve sváteční den. Jinak se ale deník v den státního svátku popisu průběhu oslav pochopitelně nevěnoval. Prostor byl poskytnut volební kampani komunistů. V souvislosti s volbami deník na straně 3 kritizuje oslavy jako prostředek volební kampaně buržoazie¹¹⁸. Od října zprávy o miléniu deník příliš netisknul. Milénium bylo zmiňováno jen v souvislosti s kritikou vládních stran.

Odlišný přístup k oslavám zaujal *Rudý večerník*, večerní vydání komunistického periodika. Již 9. září uveřejnil článek, v němž čtenářům avizoval, že se chystá vydávat historikem psané kapitoly o tom, jak se žilo pracujícím lidem v době svatého Václava¹¹⁹. Tyto články se na první pohled jevily čistě odborně, bez komunistického zabarvení. Kritika *Rudého večerníku* nebyla tolik ostrá, ale existovala.

Lidové noviny, které lze označit za nezávislý tisk, se o miléniu výrazněji zmiňují 12. září, kdy uveřejňují program pražských slavností. Tento stručný, věcný článek čtenáře informuje o jednotlivých akcích¹²⁰. To, že se i *Lidové noviny* věnovaly tématu výstavy korunovačních klenotů, není nic překvapivého. Tento nezávislý deník přinesl čtenářům 16. září ojedinělý úhel pohledu. List v celkem rozsáhlém článku nejen popisuje podobu klenotů, ale také poukazuje na to, že svatováclavská koruna je součástí česko- francouzských vztahů. Deník v tento den o koruně píše: „Vždyť ve vrcholném křížku jejím je safír, sám v podobě křížku vybroušený a nápis na něm hlásá, že v něm

¹¹⁶ Rudé právo, 24. 9. 1929.

¹¹⁷ Rudé právo, 25. 9. 1929.

¹¹⁸ Rudé právo, 28. 9. 1929.

¹¹⁹ Rudý večerník, 9. 9. 1929.

¹²⁰ Lidové noviny, 12. 9. 1929.

ukryt je trn z koruny Kristovy, pravděpodobně týž, který obdržel Přemysl Otakar II. od krále Francouzů¹²¹. *Lidové noviny* přinesly pochopitelně i obecné informace o výstavě klenotů.

Další zajímavý článek otiskly *Lidové noviny* 22. září na titulní straně. Jeho autorem byl Josef Pekař, který se ve svém textu zamýšlel nad dobou svatého Václava. Pekař píše, že český středověk viděl Václavovu dobu jako vrchol naší minulosti. Pekař se v článku ptá, proč máme tendenci vidět 10. století jako vrchol našich dějin¹²². V následujících dnech informují *Lidové noviny* o programu miléniového týdne či o zahraničních návštěvách oslav.

V předvečer státního svátku dostali v *Lidových novinách* prostor i odborníci. V ranním vydání listu najdeme text Karla Stloukala o svatováclavské tradici. Ranní vydání samozřejmě informovalo i o průběhu svatováclavského týdne¹²³. I v odpoledním vydání najdeme odborné články. Příkladem je článek Ladislava Syllaby o svatém Václavovi a českém státu. Toto vydání je ilustrováno Alšovým obrázkem světce¹²⁴.

Ve sváteční den deník publikoval slova Arneho Nováka, který tvrdil, že národ vždy miluje lidi velkého ducha, kteří museli svět předčasně opustit. V tento den deník také zmínil volby, a to v článku o názoru prezidenta nejen na milénium ale i na volby¹²⁵. Na konci září ještě najdeme v listu ohlasy na milénium. Ty v říjnu střídá téma voleb. Množství článků v listu odpočívalo nezávislému charakteru periodika. Deník nemohl oslavy ani propagovat ani hanět.

Dalším nezávislým periodikem bylo *Národní osvobození*. Tento deník, který byl obsahem blízký bývalým legionářům a státním zaměstnancům, otiskl první článek o miléniu již 10. září. V tomto článku list píše o projevu ministra školství Štefánka na svatováclavské akci, která proběhla 8. září ve Staré Boleslavi. Deník se například ptá, proč pokrokářský a k tomu slovenský ministr lobuje za oslavy českého světce¹²⁶. Nazítří se deník do milénia „obouvá“ ještě víc. V článku, který pojednává o omylech v historii svatého Václava, píše o tom, že lidé měli v roce 1929 tendenci přeceňovat kulturní výši

¹²¹ *Lidové noviny*, 16. 9. 1929.

¹²² *Lidové noviny*, 22. 9. 1929.

¹²³ *Lidové noviny*, 27. 9. 1929.

¹²⁴ *Lidové noviny*, 27. 9. 1929.

¹²⁵ *Lidové noviny*, 28. 9. 1929.

¹²⁶ *Národní osvobození*, 10. 9. 1929.

Václavovy doby¹²⁷. V dalších dnech najdeme v *Národním osvobození* články o miléniu jen zřídka.

Další články o miléniu jsou v *Národním osvobození* znovu otištěny až 23. září. Deník tento den informuje o zahájení svatováclavského týdne. V až překvapivě věcném článku list píše o nedělní slavnostní schůzi Národního výboru v městské knihovně. Po výčtu účastníků z vysoké politiky následuje několik slov o přednášce vyslance Krofty na téma významu svatého Václava. Na stejné straně listu najdeme také článek o výstavě korunovačních klenotů¹²⁸. 25. září nalezneme v *Národním osvobození* několik krátkých informativních článků o miléniu. Články, skryté až na straně 5, byly například o pařížské delegaci, která navštíví slavnosti či o postoji československé církve k miléniu¹²⁹. 27. září si lidé v *Národním osvobození* přečetli dokonce 3 články, které se vážou k miléniu. Jeden informuje o tom, že prezident republiky navštívil výstavu korunovačních klenotů. Další sděluje, že provedení Foerstrovy kantáty viděl nejen prezident ale i premiér a další politici. Poslední článek je pak o předání standarty jezdeckému pluku v Pardubicích¹³⁰.

Ve sváteční den je v *Národním osvobození* k vidění nejvíce miléniových článků. Na titulní straně list uveřejnil text, který pojednává o Masarykových slovech o svatováclavské tradici, jež pronesl při odevzdávání standarty jízděmu pluku. Prezident řekl, že osud našeho státu a demokracie jako takové je v rukou každého občana. V tomto článku najdeme také názor, že nadcházející volby by měly porazit všechny demagogy. Další články svátečního dne hovoří o Lomově svatováclavském dramatu či o tom, jak problematicky hledají pokrokaři svůj názor na svatého Václava¹³¹. V dalších dnech se už pokrokařský deník věnoval jiným tématům. Obecně lze říci, že články o miléniu se v *Národním osvobození* neobjevovaly ani příliš často, ani přehnaně málo. List se snažil působit neutrálně.

Nezávislý společenský týdeník *Přítomnost* se oslavám věnoval z dnešního pohledu v překvapivou dobu. Hlavní článek týkající se milénia uveřejnil list Ferdinanda Peroutky na počátku května roku 1929. Svůj pohled na milénium čtenářům odhaluje

¹²⁷ *Národní osvobození*, 12. 9. 1929.

¹²⁸ *Národní osvobození*, 23. 9. 1929.

¹²⁹ *Národní osvobození*, 25. 9. 1929.

¹³⁰ *Národní osvobození*, 27. 9. 1929.

¹³¹ *Národní osvobození*, 28. 9. 1929.

Eduard Bass v článku „*Kníže nebo svatý?*“ již 9. května 1929. V téměř dvoustránkovém článku se Bass pozastavuje nad tím, jak je možné, že pokroková prvorepubliková společnost neví, zda nahlížet na Václava jako na českého knížete nebo na internacionálního světce. Bass nepopírá, že i pokrokáři znali Václavovi lidské kvality. Pokrokáři ale podle něj Václava raději viděli jako knížete než jako svatého. Nesympatizování pokrokové části společnosti s pojmem svatý nemá podle Basse nic společného s Václavovou osobou. V tomto případě jde o negativní názor na Vatikán a katolické instituce obecně. Pokrokáři proto raději pohlíželi na Václava jako na českého vládcе než na světce, protože „titul světce“ by mu byl propůjčen Vatikánem. Kdyby toto pokrokáři uznali, tak by zároveň s pojmem svatý Václav uznali katolické instituce jako autoritu nadřazenou naší zemi. Podle Basse je ale podrážděnost pokrokářů vůči jakémukoli církevnímu pojmu přehnaná. Velkou část článku Bass věnoval definování pojmu svatost. Na závěr Bass vyzívá k tomu, abychom se ani jako demokratická společnost nedistancovali od významných, třeba i svatých, postav naší minulosti¹³². V době oslav už žádný takto rozsáhlý článek o miléniu v týdeníku nevyšel. Je možné, že mnozí si na Bassovi květnové myšlenky v době oslav, kdy byli zavelení informacemi o miléniu z jiných periodik, již nevzpomněli.

Nyní se zaměříme na četnost článků o oslavách. Oslavám se hodně věnoval oficiální vládní list *Československá republika*. To lze vysvětlit argumentem, že vláda oslavy podporovala. Oficiální podporu začala projevovat později než církev, nicméně podpora přišla a to v roce 1927, kdy se vláda stala patronem oslav. Bylo přirozené, že deníky vládních stran o oslavách hojně psaly. Velkou pozornost miléniu věnoval agrárnícký deník *Venkov*. S množstvím miléniových textů nezůstaly pozadu ani *Lidové listy*. Ty o oslavách informovaly z československých listů nejvíce, což odpovídalo katolickému charakteru lidové strany, která deník vydávala. Všechny dosud zmíněné deníky věnovaly oslavám velkou pozornost i ve svých svátečních vydáních.

Opoziční listy, jako *Právo lidu*, *České slovo*, či *Rudé právo*, psaly o oslavách mnohem méně než vládní listy. Články o oslavách začaly uveřejňovat později, v menším množství. Ve sváteční den nebyly zaplaveny texty o oslavách. Najdeme v nich krátké, informativní texty. Opoziční deníky milénium využily ke kritice vládních koalice, kritizovaly také katolický charakter oslav. To platí především pro *Rudé právo*.

¹³² Přítomnost, 9. 5. 1929.

Hojně kritizována byla i výše vstupného na výstavu klenotů. Opoziční listy psaly o rozdělování obyvatel na chudé a bohaté.

Ojedinelou skupinou periodik byly nezávislé listy. Každý z nich k oslavám přistupoval jinak. *Lidové noviny* oslavy nijak nehodnotily. Ve věcných člancích informují o programu slavností. Daly prostor odborníkům k uveřejnění jejich článků. Deník *Národní osvobození*, zastupující například státní zaměstnance a bývalé legionáře, uveřejňoval jak články, které byly k miléniu kritické tak neutrální články. Týdeník *Přítomnost* o miléniu a Václavovi obecně uveřejnil zajímavý a rozsáhlý článek. Je ale otázka, zda si na něj lidé na podzim ještě vzpomněli.

Zahraniční hosté jsou dalším zajímavým aspektem oslav. *Československá republika* píše o návštěvě 1 400 katolíků z Německa. Nevšimla si jen Němců ale také hostů z Francie, Rumunska a Litvy. Vládní *Venkov* zahraniční hosty výrazně nezmiňoval. Koaliční *Lidové listy* zmínily účast 600 německých věřících ze severních Čech. List si německých věřících všimal hodně. Lze v tom vidět křesťanský ráz listu. Deníku nešlo o národnost návštěvníků. Všimal si jejich zbožnosti. I další listy si všimly poutníků z Německa a dalších, již zmíněných, zemí. Opoziční listy oslavy kritizovaly. Není tedy překvapivé, že o zahraničních hostech neinformovaly. Kdyby si jich všímaly, mohly by se jejich články jevit propagačními.

České deníky vytvářely různorodý obraz svatého Václava. *Československá republika* ho hlavně považovala za panovníka. Nepopírala ale jeho zásluhy na šíření křesťanství v českých zemích. Agrárnický *Venkov* z Václava překvapivě neudělal „vrchního zemědělce naší země“. Všiml si jeho vlivu na venkovské akce, ale celkově ho bral jako významnou osobnost pro všechny vrstvy obyvatel, nejen pro rolníky. *Lidové listy* čtenářům přinesly obraz Václava jako prvního světce naší země. Uznávaly ho i jako vládce, ale jeho náboženská činnost byla pro ně tou hlavní. I jiné noviny uznávaly Václavův podíl na šíření víry v Čechách, ale žádný jiný deník nebral Václava hlavně jako světce a mučedníka. Mnohé deníky, zejména vládní a neutrální, přispěly k pojetí Václava jako zdroje umělecké inspirace uveřejňováním textů o umění, které bylo Václavem inspirováno. Opoziční *Právo lidu* udělalo z Václava člověka, který oslavován hanebnou vládou. Deník dával najevo svou averzi vůči středověkému světci a náboženství vůbec. Ještě negativnější pojetí našeho světce vytvořilo *Rudé právo*. Václav se na jeho stránkách jeví jako kdysi dávno vládnoucí panovník, který je nyní oslavován

fašistickou, buržoazní společností. Nezávislý tisk Václava pojal spíše neutrálně. *Lidové noviny* se zaměřily na dějiny svatováclavské úcty. *Přítomnost* pak řešila otázku, zda brát Václava jako světce či jako knížete.

5. ANALÝZA NĚMECKÉHO TISKU

List německých agrárníků *Deutsche Landpost* o miléniu sice informoval, ale velmi málo například v porovnání s *Prager Presse*. První pozornosti hodný článek v listu najdeme 2 dny po zahájení svatováclavského týdne, tedy 24. září. *Deutsche Landpost* v něm píše o nedělním zahájení slavnostního týdne. Zdůrazňuje malý zájem veřejnosti o akci v sále pražské městské knihovny. Na druhé straně článek vyzdvihuje velký zájem lidí o výstavu korunovačních klenotů. Podle *Deutsche Landpost* se na nádvoří pražského hradu tlačilo přes 25 000 lidí. List dále informuje o akcích, které veřejnost ještě čekají¹³³. V dalších dnech *Deutsche Landpost* milénium opomíjí. V této době píše hlavně o zahraničních událostech. Milénium se v deníku znovu objevilo až den před státním svátkem v krátkém textu o příjezdu prominentních hostů z Bukurešti a Paříže¹³⁴.

Čtenáři agrárnického periodika měli možnost více se dozvědět o oslavách až v den svátku patrona české země. 28. září publikoval list dva dlouhé články o miléniu. První z nich reflektuje slavnostní předání standarty jezdeckému pluku, které proběhlo předchozího dne. Dále text pojednává o holdu národa na Václavském náměstí. Cituje také z projevu prezidenta Masaryka, který hlava státu přednesla během holdu. Podle periodika akci navštívilo přes 10 000 lidí. Další zajímavé číslo, které deník přinesl, je 2 000. Přibližně tolik Němců přijelo z Německa obdivovat impozantnost oslav českého světce. Druhý článek z 28. září je více historicky zaměřený. Nejrozsáhlejší text v deníku se svatováclavskou tematikou se věnuje korunovačním klenotům, zvláště pak svatováclavské koruně. Detailně rozebírá podobu, historii a význam koruny a dalších klenotů. Článek popisuje i český stát Václavovy doby. *Deutsche Landpost* nezapomíná zmínit, že český stát byl jednou z částí německé říše¹³⁵. Zde se ukazuje, že list *Deutsche Landpost* chtěl jako německý deník zdůraznit německý aspekt svatováclavských dnů. Ještě 1. října najdeme v *Deutsche Landpost* text o krojovém průvodu a korunovaci Václavovy lebky¹³⁶. Tím zprávy o oslavách v deníku končí.

¹³³ *Deutsche Landpost*, 24. 9. 1929.

¹³⁴ *Deutsche Landpost*, 27. 9. 1929.

¹³⁵ *Deutsche Landpost*, 28. 9. 1929.

¹³⁶ *Deutsche Landpost*, 1. 10. 1929.

Periodikum *Deutsche Presse* o miléniových slavnostech informovalo nejvíce. Po celé září v něm najedeme velké množství informací o oslavách, což bylo přirozené vzhledem k tomu, že deník byl ústředním listem německých křesťanských sociálů¹³⁷. Již první zářijový den *Deutsche Presse* píše o předpokládané účasti německých věřících na nadcházejících oslavách. V článku nejde o čísla nýbrž o snahu zachytit vztah německých poutníků k světcům, bez ohledu na jejich národnost. Němečtí poutníci nepřijedou podle *Deutsche Presse* do Čech slavit církevní svátek poprvé¹³⁸. List křesťanských sociálů zde neřeší národnostní příslušnost svatého Václava. Jde mu o zachycení zbožnosti německých katolíků.

V dalších dnech v deníku nalezneme mnoho krátkých i dlouhých článků o výstavě klenotů, osvětlení Prahy a jiných slavnostních akcích. Další zajímavý, a také rozsáhlý, text list otiskl v polovině září. Jde o článek o svaté Ludmile. Autorka textu, Else Promnitz, líčí život a význam Václavovy babičky¹³⁹. Else Promnitz nám ukazuje, jak velký význam měla Ludmila pro budoucí vývoj českého státu. Ona vedla Václava ke křesťanství, čímž měla nemalý vliv na rozšíření křesťanství v Čechách.

Deutsche Presse pak znovu hodně publikovalo o programu miléniových slavností. 21. září dostalo znovu prostor téma korunovačních klenotů. V tento den list čtenářům zprostředkoval rituál otevření korunní komory¹⁴⁰. Korunovační klenoty bylo v křesťanském periodiku jedno z nejfrekventovanějších témat. Deník o nich a jejich výstavě ve svatovítském chrámu informoval téměř denně.

Dalším frekventovaným svatováclavským tématem byli již zmínění němečtí poutníci. List o nich informuje znovu 25. září. Tentokrát píše o 1400 věřících¹⁴¹. Zpráva byla převzata z listu *Prager Tagblatt*. O příjezdu německy mluvících katolíků list píše i následující den. Podle *Deutsche Presse* oslavy navštíví asi stovka křesťanů ze severní Moravy¹⁴². Ani předsváteční vydání na německé katolické poutníky nezapomíná.

¹³⁷ PLACÁK, P.: *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, Praha 2002, s. 112.

¹³⁸ *Deutsche Presse*, 1. 9. 1929.

¹³⁹ *Deutsche Presse*, 15. 9. 1929.

¹⁴⁰ *Deutsche Presse*, 21. 9. 1929.

¹⁴¹ *Deutsche Presse*, 25. 9. 1929.

¹⁴² *Deutsche Presse*, 26. 9. 1929.

Podrobný článek v tomto vydání pojednává o německé účasti na slavnostech ve Staré Boleslavi¹⁴³. Žádný z článků o poutnicích z Německa nebyl nacionálně laděný.

28. září byl deník miléniovými články doslova zaplaven. Slavnostní vydání začíná úvodníkem nazvaným „*Der Heilige zwischen Ost und West*“. Další články pojednávají například o svatováclavských pamětihodnostech v zemi našich západních sousedů, dále o Václavovi jako o patronovi české země¹⁴⁴. Tento den v *Deutsche Presse* publikovaly mnohé významné osobnosti. V dalších dnech si můžeme v *Deutsche Presse* přečíst nalezneme několik ohlasů na oslavy. Ty postupem času ubývají. I katolický deník se musel zabývat jinými tématy.

Deník *Deutsche Zeitung Bohemia* svatováclavské oslavy nemohl nezmínit. Z množstevního hlediska patřil ke střídmejším periodikům, což odpovídalo lehce nacionalizujícímu charakteru listu¹⁴⁵. První větší text o oslavách deník publikoval 21. září. Nešlo o propagaci oslav nýbrž o zamyšlení se nad tím, jak svatováclavské akce ovlivní volby, které se nevyhnutelně blíží. *Deutsche Zeitung Bohemia* reflektuje přípravu politických stran na volební kampaň. V deníku byl ale ve stejný den otištěn článek, který má odlišný charakter. Jde o popis slavnostního otevření korunní komory ve svatovítském dómu¹⁴⁶. O den později se *Deutsche Zeitung Bohemia* vydává do historie. Snaží se čtenářům popsat svatováclavskou korunu, její podobu a význam. List klenot označuje za státní symbol českého státu¹⁴⁷.

V dalších dnech publikuje *Deutsche Zeitung Bohemia* o svatováclavských akcích kratší sdělení. Všimá si různých akcí, ale prioritní jsou pro deník zahraniční události. Tomu odpovídalo i umístění miléniových článků. Na titulní stránky se příliš nedostávaly. Výjimkou bylo 28. září. V tento den list *Deutsche Zeitung Bohemia* věnoval Václavovým slavnostem velkou pozornost. Titulní strana představila lidem Václava jako patrona české země. Tento text byl historického charakteru. Šlo se o popis Václavova života a jeho významu. Další miléniové texty ve svátečním vydání se již věnovaly oslavným akcím. Deník psal o předání standarty osmému regimentu, o holdu

¹⁴³ Deutsche Presse, 27. 9. 1929.

¹⁴⁴ Deutsche Presse, 28. 9. 1929.

¹⁴⁵ PLACÁK, P.: *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, Praha 2002, s. 117.

¹⁴⁶ Deutsche Zeitung Bohemia, 21. 9. 1929.

¹⁴⁷ Deutsche Zeitung Bohemia, 22. 9. 1929.

národa a dalších slavnostních aktech¹⁴⁸. Po skončení svatováclavského týdne neměl list již důvod o oslavách psát, a tak se věnoval reflektování zahraničního dění.

Německý deník *Prager Presse*, který byl založen prezidentem Masarykem s cílem integrovat německy mluvící spoluobčany, publikoval o svatováclavském tématu poprvé 10. září. *Prager Presse* píše o regionálních oslavách. Informuje o průvodu alegorických vozů, který putoval z Brandýsa do Staré Boleslavi. Deník zmiňuje boleslavský projev ministra školství Štefánka¹⁴⁹. O dva dny později list přichází s další zprávou o miléniu. Tentokrát jde o církevní oslavy světcova výročí. Již 12. září se mohli čeští Němci dočíst, jaké oslavy církev plánuje na sváteční den. *Prager Presse* píše o noční mši v noci na 28. září a o chystaném otevření svatovítského dómu¹⁵⁰.

Stejně tak je tomu i v dalších dnech. 14. září otiskl list krátkou zprávu o slavnostním osvětlení některých pražských budov v době oslav¹⁵¹. Ani článek z 15. září o programu oslav není nijak dlouhý. Deník uveřejnil program oslav organizovaných svatováclavským výborem mezi 26. a 29. zářím. Píše o chystané schůzi výboru v sále knihovny a dalších akcích¹⁵². O programu oslav či zahraničních návštěvách informuje *Prager Presse* v několika dalších dnech. Do 20. září se list však zabývá spíše československou politickou krizí a zahraničními událostmi.

První obsáhlejší text miléniového charakteru vychází v listu krátce před začátkem svatováclavského týdne. 20. září deník publikuje podrobný článek o korunovačních klenotech a jejich výstavě. *Prager Presse* charakterizuje klenoty jako symbol nezávislosti československého státu. Dále uveřejňuje praktické informace o výši vstupného a další důležitá sdělení. Článek se věnuje také popisu svatováclavské koruny. Spíše než o obdivování klenotů jde článku o praktické informace týkající se výstavy¹⁵³.

23. září se miléniové články dostávají na titulní stranu. *Prager Presse* píše o schůzi výboru v městské knihovně. Popisuje, kdo se schůze účastnil a kdo na schůzi promluvil. Text rozebírá projevy Antonína Podlahy a Kamila Krofty. Také periodikum

¹⁴⁸ Deutsche Zeitung Bohemia, 28. 9. 1929.

¹⁴⁹ Prager Presse, 10. 9. 1929.

¹⁵⁰ Prager Presse, 12. 9. 1929.

¹⁵¹ Prager Presse, 14. 9. 1929.

¹⁵² Prager Presse, 15. 9. 1929.

¹⁵³ Prager Presse, 20. 9. 1929.

znovu píše o výstavě klenotů¹⁵⁴. Článků o miléniu začíná být v deníku čím dál víc, ale stále převažují zahraniční a vnitropolitické zprávy. O den později *Prager Presse* informuje o tom, kteří představitelé státu se zúčastní různých miléniových akcí jako například oratoria v Obecním domě, holdu národa a dalších událostí¹⁵⁵. V následujícím vydání se *Prager Presse* poprvé výrazněji věnuje zahraničním hostům oslav. Píše o hostech z Rumunska, Francie, Dánska¹⁵⁶. Překvapivě nezmiňuje německé účastníky slavností. Po celou dobu oslav jim list nevěnuje zvláštní pozornost.

Ve sváteční den se milénium stalo tématem číslo jedna. Na titulní straně najdeme text „*Tausend Jahre*“ popisující význam svatého Václava, jeho vliv na křesťanskou kulturu v Čechách. Text se věnuje významu Václava jako světce i panovníka. Zmiňuje důležitost svatováclavských legend. *Prager Presse* v tento den publikuje nepochybně nejvíce článků o miléniu jako například texty o předání standarty jezdeckému pluku, slavnostní hostině u prezidenta Masaryka, holdu národa na Václavském náměstí a dalších akcích¹⁵⁷. Na konci září bylo v *Prager Presse* zveřejněno ještě několik krátkých textů o oslavách. Později téma oslav pomalu mizí a je vystřídáno volbami a zahraničními zprávami.

List *Prager Tagblatt* otiskl první text s miléniovým nádechem později než výše zmíněný deník *Prager Presse*. Ve výtisku z 21. září najdeme detailní popis obřadu otevírání komory s korunovačními klenoty. Text zmiňuje také výstavu klenotů¹⁵⁸. Korunovačním klenotům byl poskytnut prostor i ve vydání z 22. září. Deník uveřejnil historicky laděnou deskripci svatováclavské koruny. *Prager Tagblatt* nabízí čtenářům pohled na osud koruny. Podrobně popisuje, co se s korunou po staletí dělo¹⁵⁹. Oba zmíněné články o klenotech se jeví odborně. List nemá potřebu oslavy hodnotit.

24. září publikuje *Prager Tagblatt* informace o německých poutnících na svatováclavských slavnostech. Čtenáři periodika se tak dozvěděli, že Čechy by se měly připravit na příjezd více než 1 400 katolíků z Německa. Podle *Prager Tagblatt* to

¹⁵⁴ *Prager Presse*, 23. 9. 1929.

¹⁵⁵ *Prager Presse*, 24. 9. 1929.

¹⁵⁶ *Prager Presse*, 25. 9. 1929.

¹⁵⁷ *Prager Presse*, 28. 9. 1929.

¹⁵⁸ *Prager Tagblatt*, 21. 9. 1929.

¹⁵⁹ *Prager Tagblatt*, 22. 9. 1929.

nebudou jediní Němci, kteří oslavy navštíví. Stovky Němců ze severních Čech budou v pražských ulicích již v době, kdy tento výtisk listu přijde na stánky¹⁶⁰.

Od 25. září deník zajímala jiná témata jako zahraniční i československé politické události. Milénium znovu získalo prostor až ve sváteční den. První text o oslavách v tomto vydání rozebírá, jak milénium slaví běžné československé rodiny. Článek také zdůrazňuje, že tak významné výročí přijeli do Československa oslavit představitelé Paříže, Bukurešti a dalších měst. Další text miléniového charakteru informuje o předávání standarty u Václavova pomníku. Obsahuje také projev prezidenta Masaryka, který při předávání přednesl. V něm například najdeme, pro Masaryka tak typickou, myšlenku, že Václav zanechal lidem poselství o rozumném životě. Ten spočívá v touze po vzdělání, morálce a zbožnosti. Deník v den státního svátku dále informuje o holdu národa a dalších akcích. V příloze list otiskl rozsáhlý text nazvaný „*Der heilige Wenzel*“, který detailně rozebral význam svatého Václava. Článek nepopisuje Václava jen jako světce, ale hlavně jako státníka světového významu¹⁶¹. V následujících týdnech si již o miléniu na stranách periodika nepřečteme.

I v této kapitole rozebereme četnost miléniových článků. Němečtí agráři nebyli zdaleka oslavami tak nadšeni jako jejich čeští „kolegové“. To se projevilo tím, že jejich deník *Deutsche Ladpost* o oslavách psal, ale začal s tím až 24. září. O slavnostech se zmínil i ve sváteční den. Oproti českému agrárnickému listu se ten německý věnoval oslavám méně. Tento deník neměl potřebu ukazovat spojitost Václava s Německem. Deník byl totiž agrárnickým listem, ne listem německých nacionalistů. Z množstevního hlediska vedl mezi německými listy deník *Deutsche Presse*. Ten po celé září roku 1929 otiskl mnoho článků o oslavách. List byl vydáván stranou křesťanských sociálů. Deník si všiml náboženského významu českého světce. Množství článků bylo srovnatelné s deníkem českých lidovců. Ani články v *Deutsche Presse* nebyly nacionálně laděné. Nacionalizující charakter lze pozorovat v listu *Deutsche Zeitung Bohemia*, rozhodně nejde o tak silný nacionalismus, jaký vládl v Německu ve 30. letech. Nicméně národnostní hledisko zde bylo o něco silnější než u dosud zmíněných německých listů. Množstevně list patřil ke střídmejším deníkům. Články o miléniu uveřejňoval v takovém množství, že jeho čtenáři oslavy zaregistrovali, ale počtem textů se

¹⁶⁰ Prager Tagblatt, 24. 9. 1929.

¹⁶¹ Prager Tagblatt, 28. 9. 1929.

nevyrovnal *Deutsche Presse*. List *Prager Presse* o oslavách informoval hodně, ale ani on se množstvím textů nemohl *Deutsche Presse* vyrovnat. Deník publikoval mnoho textů o miléniových akcích. Rozebral význam knížete jako panovníka i světce. List se, podobně jako většina německých listů vycházejících v Československu, staví k oslavám neutrálně. Informuje o nich bez snahy je propagovat či shazovat. Také deník *Prager Tagblatt* zdůraznil Václavův význam. Jako ostatní deníky o *Prager Tagblatt* informuje o zahraničních hostech slavností.

Německý, v Československu vycházející, tisk se většinou více věnoval německým návštěvníkům oslav. Zmínil ale i hosty z jiných zemí. Deník *Deutsche Landpost* napsal, že z do Československa přijelo 2 000 Němců. Deník psal i o hostech z Francie a Rumunska. List *Deutsche Presse* informoval o příjezdu 1 400 německých katolíků. Zmínil také německé věřící z různých československých regionů. List si všímá spíše německých hostů oslav. Hosty z Francie a dalších zemí nezmiňuje. *Deutsche Zeitung Bohemia* zahraniční hosty ve svých článcích neřeší. Odpovídá to lehce nacionálnímu naladění listu. *Prager Presse* ve svých článcích nezmiňuje poutníky z Německa. Mírně si všímá hostů oslav z jiných zemí. Naopak *Prager Tagblatt* návštěvníky z Německa neopomíná.

Německý deník *Deutsche Landpost* psal o oslavách hodně informativně. Z článků v tomto periodiku není patrný vyhraněný názor na českého světce. List ho bral spíše neutrálně jako dávného vládce, jehož výročí slavíme. Václavův význam samozřejmě uznával, ale nijak ho nehodnotil. Podobný postoj zaujal i list *Prager Tagblatt*. *Deutsche Presse* přineslo konkrétnější Václavův obraz. Václav pro něj byl, stejně jako pro české *Lidové listy*, hlavně světcem. Deník *Deutsche Presse* ho viděl jako vzor křesťanské morálky. List Václava nebral jako českého světce. Národnost pro něj nebyla důležitá. Důležité byly jeho činy. List *Deutsche Zeitung Bohemia* uznával význam Václavovy osobnosti, ale vzhledem k jeho lehce nacionalizujícímu charakteru si zachovával odstup. Obraz Václava je v něm, stejně jako v *Deutsche Landpost*, spíše neutrální. Deník *Prager Presse* zkombinoval obraz Václava jako světce i jako vládce. Zejména v článku „*Tausend Jahre*“ řeší jeho politické i náboženské činy.

6. ZÁVĚR

Stýkání a potýkání Čechů s Němci trvalo tisíc let. Ve středověku byly české země součástí Němci vedené Svaté říše římské. Po první světové válce se sice staly samostatným státem, ten ale musel řešit vyhrocené vztahy s německou menšinou. Během dvacetileté existence první republiky prošel vztah různými fázemi až ke katastrofě Mnichova. Německá nacionalistická menšina se pokusila o narušení stability nového státu již krátce po vzniku Československa a to snahou založení vlastních provincií. K jejich zničení pomohli československé západní spojenci. Ti však již na konci třicátých let chyběli. V době, kdy jsme naše spojence potřebovali nejvíce, se obrátili proti nám. Podlehli Hitlerově agresivní rétorice a bez souhlasu z mapy Československa odřízli část pohraničí.

V roce 1929 se v Československu chystaly velkolepé oslavy svatováclavského milénia. Byly organizované státem i církví. Navštívili je tisíce lidí z Československa i ze zahraničí. V době kdy se oslavy konaly, byly autority rozhodující o oslavách přesvědčeny, že Václav zemřel v roce 929. Dnes spíše převládá názor, že vražda se stala roku 935. Jistě by byla zajímavá úvaha, jak by oslavy vypadaly, kdyby se konaly až v roce 1935. Byly by v krizi zmítaném Československu peníze na tak velkolepé oslavy? I kdyby peníze byly, je otázka, zda by se oslavy vůbec konaly. Podpora SdP stále více sílila. Připustila by sudetoněmecká strana, která volby nakonec vyhrála, aby se oslavy vůbec konaly?

České i německé noviny o miléniu v roce 1929 informovaly. Některé noviny více, některé méně. Nejvíce oslavy podporovaly křesťanské listy. Oslavy byly propagovány jak deníkem českých lidovců, tak listem německých křesťanských sociálů *Deutsche Presse*. Pro tyto noviny byl Václav vzorem morálního chování. Přestože jedny noviny vydávala československá strana a druhé německá, tak křesťanské ideály byly důležitější než národnost. Protipólem postojů pravicových křesťanských listů byly noviny levicových stran. Největší kritiku oslav najdeme v komunistickém *Rudém právu*. Důvody kritiky byly různé. Komunisté nebyli ve vládě, už proto oslavy kritizovali. Ale i kdyby ve vládě byli, tak by pozitivnější postoj neměli. Obecně KSČ neměla k církvi pozitivní postoj. Mezi německým tiskem měl k oslavám nejvíce negativní postoj list *Deutsche Zeitung Bohemia*. Postoj tohoto listu je ale s negativismem *Rudého práva*

nesrovnatelný. Názory německého listu byly sice k oslavám odtaživé, ale nebyly tolik radikální jako ty v *Rudém právu*. To uveřejňovalo téměř denně výzvy dělníkům k neúčasti na slavnostech.

7. SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

Literatura

HOŠNA, Jiří. *Druhý život svatého Václava*. Praha : ISV, 1997. ISBN 80-85866-27-7.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Praha : Libri, 2003. ISBN 80-7277-195-7.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*. Praha : Libri, 2002. ISBN 80-7277-031-4.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí, O přežití a o život (1936-1938)*. Praha : Libri, 2003. ISBN 80-7277-119-1.

OBRAZOVÁ, Pavla. VLK, Jan. *Maior Gloria: Svatý kníže Václav*. Praha : Paseka, 1994. ISBN 80-85192-94-2.

PLACÁK, Petr. *Svatováclavské milénium: Češi, Němci a Slováci v roce 1929*. Praha : Babylon, 2002. ISBN 80-902804-2-0.

SEIBT, Ferdinand. *Německo a Češi: Dějiny jednoho sousedství uprostřed Evropy*. Praha : Academia, 1996. ISBN 80-200-0577-3.

ŠIMA, Karel. *Svatováclavské milénium v diskursivní perspektivě- tradice, Dějiny, identita*. Diplomová práce. Praha : FF UK, 2002.

Prameny

Český tisk

České slovo

Československá republika

Lidové listy

Lidové noviny

Národní listy

Národní osvobození

Právo lidu

Přítomnost

Rudé právo

Rudý večerník

Večerní České slovo

Večerník Práva lidu

Venkov

Německý tisk

Deutsche Landpost

Deutsche Presse

Deutsche Zeitung Bohemia

Prager Presse

Prager Tagblatt

8. RESUMÉ

Der Fürst Wenzel ist eine bedeutende Persönlichkeit der Geschichte Böhmens. Er hat die Verbreitung des Christentums in Böhmen gefördert. Wenzel wird nach seinem Tod Patron Böhmens genannt. Die Fachleute streiten sich bis heute, ob Wenzel im Jahre 929 oder im Jahre 935 getötet wurde. Anfang des 20. Jahrhunderts hat die Ansicht geherrscht, dass der Fürst Wenzel im Jahre 929 gestorben ist. Das Millennium vom heiligen Wenzel wurde also im Jahre 1929 gefeiert.

Das Thema meiner Bachelorarbeit sind Feierlichkeiten des heiligen Wenzel im Jahre 1929. Das Ziel von dieser Arbeit ist, die Unterschiede zwischen den Ansichten von deutschen und tschechischen Zeitungen auf die Feierlichkeiten zu finden. Die Arbeit beginnt mit der Einleitung. Dann folgt das Kapitel über tschechisch-deutsche Beziehungen in der ersten Republik. Das nächste Kapitel beschreibt den Verlauf der Feierlichkeiten. Danach folgen die Analysen von der tschechischen und deutschen Presse. Die Erkenntnisse über die Feierlichkeiten fasst der Abschluss zusammen. Die Arbeit enthält auch den Inhalt, das Literaturverzeichnis, die Quellen und dieses Resümee.